

Goed voor elkaar met de basisfuncties

**Analyse van de basisfuncties vrijwilligerswerk
en mantelzorg in het gemeentelijk beleid**

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

Colofon

Auteur: Paul Duijvestijn (DSP-groep)

Met medewerking van: Oberon Nauta
(DSP-groep)

Het Goed voor Elkaar-team bij MOVISIE

Vormgeving: Suggestie en illusie

Drukwerk: Libertas

Fotografie: Redmar Kruithof

Dit rapport is te bestellen via
goedvoorelkaar@movisie.nl of te downloaden
via www.prestatieveld4.nl

MOVISIE bedankt de respondenten van de
nulmeting en de CMO-adviseurs.

Deze productie is tot stand gekomen
dankzij financiering van het ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

© MOVISIE, mei 2010

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1 Onderzoeksopzet	3
1.1 Aanleiding en opzet van 'Goed voor Elkaar'	3
1.2 Methodische opzet nulmeting (overallanalyse)	4
1.3 Opbouw van het rapport	6
2 Basisfuncties vrijwilligerswerk	7
2.1 Vertalen van maatschappelijke ontwikkelingen	10
2.2 Verbinden en makelen	11
2.3 Versterken	13
2.4 Verbreiden	14
2.5 Verankeren	15
3 Basisfuncties mantelzorg	17
3.1 Visie en beleid	21
3.2 Informatie	24
3.3 Advies en begeleiding	25
3.4 Emotionele steun	26
3.5 Educatie	27
3.6 Praktische hulp	28
3.7 Respijtzorg	29
3.8 Financiële tegemoetkoming	31
3.9 Materiële hulp	32
4. Conclusies en aanbevelingen	33
4.1 Werk in uitvoering!	33
4.2 Verschillen tussen grote en kleine gemeenten en tussen provincies	35
4.3 Samenhang tussen ondersteuning vrijwilligerswerk en mantelzorg	36
Bijlagen	37
Bijlage 1: Aanvullende tabellen en analyses vrijwilligerswerk	37
Bijlage 2: Aanvullende tabellen en analyses mantelzorg	44
Bijlage 3: Aanvullende tabellen en analyses: verband vrijwilligerswerk en mantelzorg	52

Inleiding

In de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) is in prestatieveld 4 vastgelegd dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers. Inmiddels zijn de meeste gemeenten hiermee aan de slag gegaan.

Om het mantelzorg- en vrijwilligerswerkbeleid op lokaal niveau verder te versterken loopt het landelijke meerjarenprogramma *Goed voor Elkaar* (2009 – 2012). *Goed voor Elkaar* wordt gecoördineerd en uitgevoerd door MOVISIE in samenwerking met adviseurs van de provinciale Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO's).

Het prestatieveld 4 (ondersteuning mantelzorg en vrijwilligerswerkbeleid) is voor veel gemeenten tamelijk nieuw. Dat geldt met name voor mantelzorg. *Goed voor Elkaar* richt zich specifiek op het helpen van gemeenten bij het ontwikkelen van beleid ten aanzien van de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers. Dit doen wij vanuit de filosofie dat een goede ondersteuning start met goed beleid bij de verantwoordelijke daarvoor, de gemeente.

Onderzoeksbureau DSP-groep is verzocht het programma te monitoren. De rapportage die voor u ligt doet verslag van de nulmeting. De nulmeting is bedoeld om te zien hoe het er op dit moment voor staat bij gemeenten wat betreft Wmo prestatieveld 4, meer specifiek op het toepassen van de basisfuncties ondersteuning vrijwilligers en mantelzorg.

1

Onderzoekopzet

In dit eerste hoofdstuk volgt eerst nadere informatie over de achtergrond en opzet van *Goed voor Elkaar*. Vervolgens gaan we in op de methodische opzet van de nulmeting, zoals die door MOVISIE is opgezet en door de CMO's is uitgevoerd en waarvan DSP-groep de overallanalyse heeft gedaan. Tenslotte volgt informatie over de opbouw van het rapport.

1.1

Aanleiding en opzet van 'Goed voor Elkaar'

Om richting te geven aan de gemeentelijke ondersteuning van vrijwilligerswerk en mantelzorg is een set basisfuncties geformuleerd. De basisfuncties geven een handreiking hoe mantelzorg en vrijwilligerswerk goed versterkt kunnen worden. Het biedt een kader om te komen tot een effectieve lokale ondersteuningsstructuur en om lokale inspanningsverplichtingen te formuleren. Zie tabel 1 voor een overzicht van de basisfuncties.

Tabel 1 Basisfuncties mantelzorg en vrijwilligerswerk ¹	
Basisfuncties mantelzorg	Basisfuncties vrijwilligerswerk
Informatie	Vertalen van maatschappelijke ontwikkelingen
Advies en begeleiding	Verbinden en makelen
Emotionele steun	Versterken
Educatie	Verbreiden
Praktische hulp	Verankeren
Respijtzorg	
Financiële tegemoetkoming	
Materiële hulp	

Nulmeting en advies

Goed voor Elkaar bestaat grofweg uit twee onderdelen: een nulmeting (2009) en gratis advies (2010 – 2012). De nulmeting is bedoeld om te zien hoe het er op dit moment voor staat bij gemeenten wat betreft Wmo prestatieveld 4. De meting is ook bedoeld om te bezien waar voor gemeenten uitdagingen liggen voor verbetering. Dit is nodig om eventueel in de toekomst vast te kunnen stellen hoe de basisfuncties op lokaal niveau zich hebben ontwikkeld. Vanaf mei 2009 zijn alle gemeenten benaderd door een CMO-adviseur om samen twee vragenlijsten in te vullen: een voor vrijwilligerswerk en een voor mantelzorg. Ter voorbereiding op die gesprekken hebben gemeenten veelal afgestemd met lokale experts, zoals de vrijwilligerscentrale of het steunpunt mantelzorg. De beantwoording van de vragen maakt duidelijk in welke mate en op welke manier de basisfuncties zijn ingevuld en op welke punten verbetering mogelijk is. De nulmeting is hiermee, voor gemeenten die dit willen, het startpunt voor verbetering.

¹ Zie voor meer informatie over de basisfuncties: www.prestatieveld4.nl.

Gemeenten die hebben deelgenomen aan de nulmeting kunnen daarna gratis advies krijgen om aan de hand van de basisfuncties de ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligerswerk verder inhoud te geven. Dit advies is op maat en wordt in verschillende vormen aangeboden. Het kan gaan om kosteloze adviesgesprekken met een CMO-adviseur. Ook vinden vanaf 2010 jaarlijks twee regionale bijeenkomsten plaats waarin gemeente-ambtenaren kennis kunnen delen. Tevens worden via de website www.prestatieveld4.nl bruikbare methodieken en goede voorbeelden beschikbaar gesteld.

1.2

Methodische opzet nulmeting (overallanalyse)

Het is belangrijk op te merken dat het meetinstrument (de operationalisatie; de vragen(lijsten) per prestatieveld en de gehanteerde meetschaal, en waar de omslagpunten liggen) is gemaakt door MOVISIE. Verder is het van belang te weten dat de scores op de nulmeting niet door MOVISIE zijn bepaald. Medewerkers bij gemeenten hebben zelf een inschatting gemaakt van de mate waarin naar hun mening een bepaalde basisfunctie tot nu toe is gerealiseerd (een functie niet aanwezig is, in ontwikkeling is of goed voor elkaar is). Door MOVISIE wordt in de laatste paragraaf van dit rapport een samenvattende visie op de totaalscores van de gemeenten gegeven. Dit is niet bedoeld als een oordeel maar als een stimulans voor veel gemeenten om op de ingeslagen weg door te gaan.

Elke gemeente is – zoals gezegd – gevraagd om, in samenwerking en samenspraak met een CMO-adviseur, twee uitgebreide vragenlijsten c.q. checklists in te vullen. Deze vragenlijsten, die zijn opgesteld door MOVISIE, bestaan uit 47 vragen ter operationalisering van de basisfuncties vrijwilligerswerk en 57 vragen over de ondersteuning van mantelzorg. De CMO-adviseurs hebben alle antwoorden ingevoerd in een database van Surveyworld. Na afloop voorzag MOVISIE elke deelnemende gemeente van een kort overzicht met zaken die binnen de eigen gemeente al goed voor elkaar zijn, waar ze mee op de goede weg zijn en zaken die aandacht behoeven.

Om te komen tot een oordeel baseerde MOVISIE zich op de vragen van het type *'Is dit aspect in uw gemeente ingevuld?'*. Het gros van de vragen is van dit type en kent drie antwoordcategorieën: a. 'Nee' (1 punt); b. 'Ja, verbetering mogelijk' (2 punten) en c. 'Ja, goed voor elkaar' (3 punten). MOVISIE hanteerde een praktische rekenformule, die er op neerkomt dat gemeenten gemiddeld per vraag iets meer dan 2 punten moeten scoren om het predicaat 'goed voor elkaar' te verdienen op een basisfunctie.²

Onderzoeksvragen overallanalyse

Voor de overallanalyse baseert DSP-groep zich op de in Surveyworld ingevoerde data en hanteert zij dezelfde rekenformule c.q. beoordelingssystematiek als MOVISIE. Die overallanalyse is bedoeld om inzicht te krijgen in het landelijk beeld en ter beantwoording van de volgende centrale onderzoeksvragen:

- 1 In hoeverre hebben de gemeenten de verschillende basisfuncties voor vrijwilligerswerk en mantelzorg goed voor elkaar en waar liggen de belangrijkste verbetermogelijkheden?
- 2 Zijn er op dat punt verschillen tussen grote en kleine gemeenten, tussen de G4, G27 en overige gemeenten, en tussen provincies?
- 3 In hoeverre gaan ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligerswerk hand in hand?

² De rekenformule voor de berekening van een 'rapportcijfer' op een basisfunctie is als volgt: de som van de scores van de afzonderlijke vragen (die kunnen variëren van een tot en met drie) van de betreffende basisfunctie wordt verminderd met het aantal vragen en dan gedeeld door twee. Indien een basisfunctie bestaat uit 10 vragen voldoet een score van zes of hoger voor het predicaat 'goed voor elkaar'. Indien het aantal vragen meer of minder is dan tien wordt het omgerekend naar tien. Voorbeeld: gemeente X scoort op de tien vragen die bij een basisfunctie horen gemiddeld 2 punten. Dan is de berekening dus: $10 \times 2 = 20 - 10 \text{ vragen} = 10 / 2 = 5$. Het rapportcijfer 5 is lager dan de vereiste 6, dus heeft gemeente X desbetreffende basisfunctie *niet* goed voor elkaar. Gemeente Y scoort, bij een basisfunctie, op 2 vragen 1 punt, op 4 vragen 2 punten en op 4 vragen 3 punten. De score is dan: $22 - 10 = 12 / 2 = 6$. Gemeente Y heeft desbetreffende basisfunctie wel goed voor elkaar.

Kanttekeningen

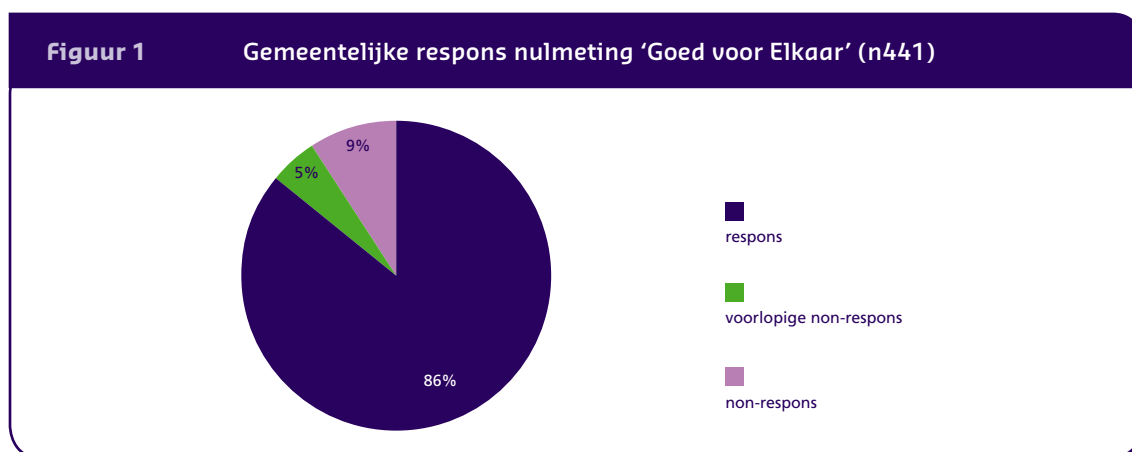
Op deze plaats is het van belang te benadrukken dat de onderzoeksvragen niet volledig objectief kunnen worden beantwoord. De onderzoeksgegevens zijn immers gebaseerd op een subjectieve zelfinschatting van de gemeenten c.q. betreffende gemeenteambtenaren. Of een situatie 'goed', 'voor verbetering vatbaar' of 'zwak' wordt beoordeeld kan van persoon tot persoon verschillen. Het is maar net hoe hoog men de lat legt. Ook de rol en inschatting van de CMO-adviseur speelt hierin mee.

Een tweede kanttekening betreft de wijze van rapporteren. Omwille van de leesbaarheid laten we in deze rapportage alleen zien hoeveel procent van de gemeenten *boven* de lat van 'goed voor elkaar' uitkomt. Bedacht moet worden dat dit *niet* betekent dat gemeenten, die deze lat niet halen, niets doen. Er zijn gemeenten die goed op weg zijn en een basisfunctie bijna 'goed voor elkaar' hebben. Het kan natuurlijk ook zijn dat een gemeente nog aan het begin staat van de beleidsontwikkeling. Tot slot kunnen we ook nog de vraag stellen of het realistisch en wenselijk is dat alle gemeenten alle basisfuncties goed voor elkaar hebben. Een gemeente vult zijn beleid lokaal in en wat nodig is aan ondersteuning verschilt per gemeente. Gemeenten maken daar zelf keuzes in en stellen zelf de prioriteiten.

Met deze wijze van rapporteren wordt beoogd om – vanuit het perspectief van de mantelzorger en de vrijwilliger – aan te geven waar met in achtneming van de hiervoor geschetste nuancerings, verbeteringen mogelijk zouden zijn. Immers, mantelzorgers en vrijwilligers hebben belang bij een goede ondersteuning.

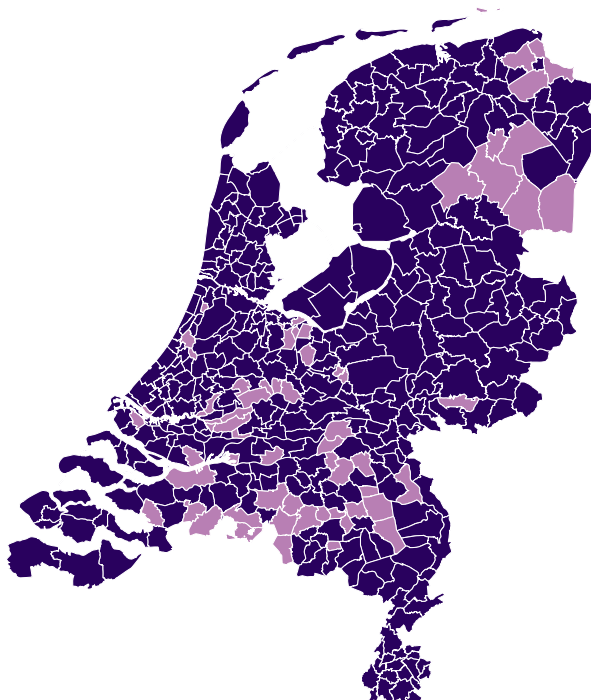
Respons

De onderzoekspopulatie bestaat uit alle 441 Nederlandse gemeenten.³ Daarvan hebben 379 gemeenten tot medio januari 2010 geparticipeerd in zowel de nulmeting vrijwilligerswerk als mantelzorg.⁴ Dat komt neer op een respons van 86 procent. Nog eens 21 gemeenten, oftewel 5 procent, lieten weten op een later moment te willen meewerken, doorgaans vanwege personele problemen of onderbezetting. In totaal gaven 41 gemeenten, oftewel 9 procent, aan 'geen tijd' te hebben voor de nulmeting dan wel er geen prioriteit aan te geven. 'Onderzoeksmoeheid' speelt hierbij ook vaak een rol. Zie figuur 1 en 2. De CMO in Drenthe had het jaar voorafgaand aan *Goed voor Elkaar* (2008) al een uitgebreide inventarisatie onder alle Drentse gemeenten uitgevoerd. Dat leidde ertoe dat gemeenten in Drenthe niet allemaal even enthousiast waren om in de nulmeting van *Goed voor Elkaar* een soortgelijke vragenlijst in te vullen.

³ Aantal per 1 januari 2009.

⁴ Een beperkt aantal gemeenten heeft meegedaan aan één van beide nulmetingen. Die gemeenten zijn in het hier vermelde responspercentage niet meegenomen.

Figuur 2**Overzichtskaartje Nederland met blauwe vlekken 'Goed voor Elkaar'⁵**

Stand van zaken op 15 januari 2010 bij sluiting van de nulmeting Goed voor Elkaar. 379 Nederlandse gemeenten hebben meegedaan aan de nulmeting (= 86%).

1.3

Opbouw van het rapport

Na deze onderzoeksopzet volgen twee hoofdstukken met resultaten. In hoofdstuk 2 zoomen we in op de basisfuncties vrijwilligerswerk en in hoofdstuk 3 op de basisfuncties mantelzorg. We starten beide hoofdstukken met de totaalscores op *alle* basisfuncties: hoeveel procent van de gemeenten heeft de verschillende basisfuncties goed voor elkaar? En zijn er op dat punt verschillen tussen grote en kleine gemeenten en tussen de G4, G27 en overige gemeenten? Vervolgens wijden we aan elke basisfunctie een aparte paragraaf, waarin we dieper ingaan op de achterliggende items en scores daarop. Ook kijken we hier naar eventuele samenhang tussen verschillende items.

In het afsluitende hoofdstuk 4, Conclusies en aanbevelingen, volgt de interpretatie van de resultaten: wat kunnen we met al deze informatie en wat betekent dit voor het vervolg van *Goed voor Elkaar*? Tevens geven we hier aan in hoeverre er een verband bestaat tussen vrijwilligerswerk- en mantelzorgondersteuning.

In de bijlagen tenslotte zijn (achterliggende) tabellen en analyses te vinden van vragen, die niet in de hoofdttekst van de rapportage zijn opgenomen.

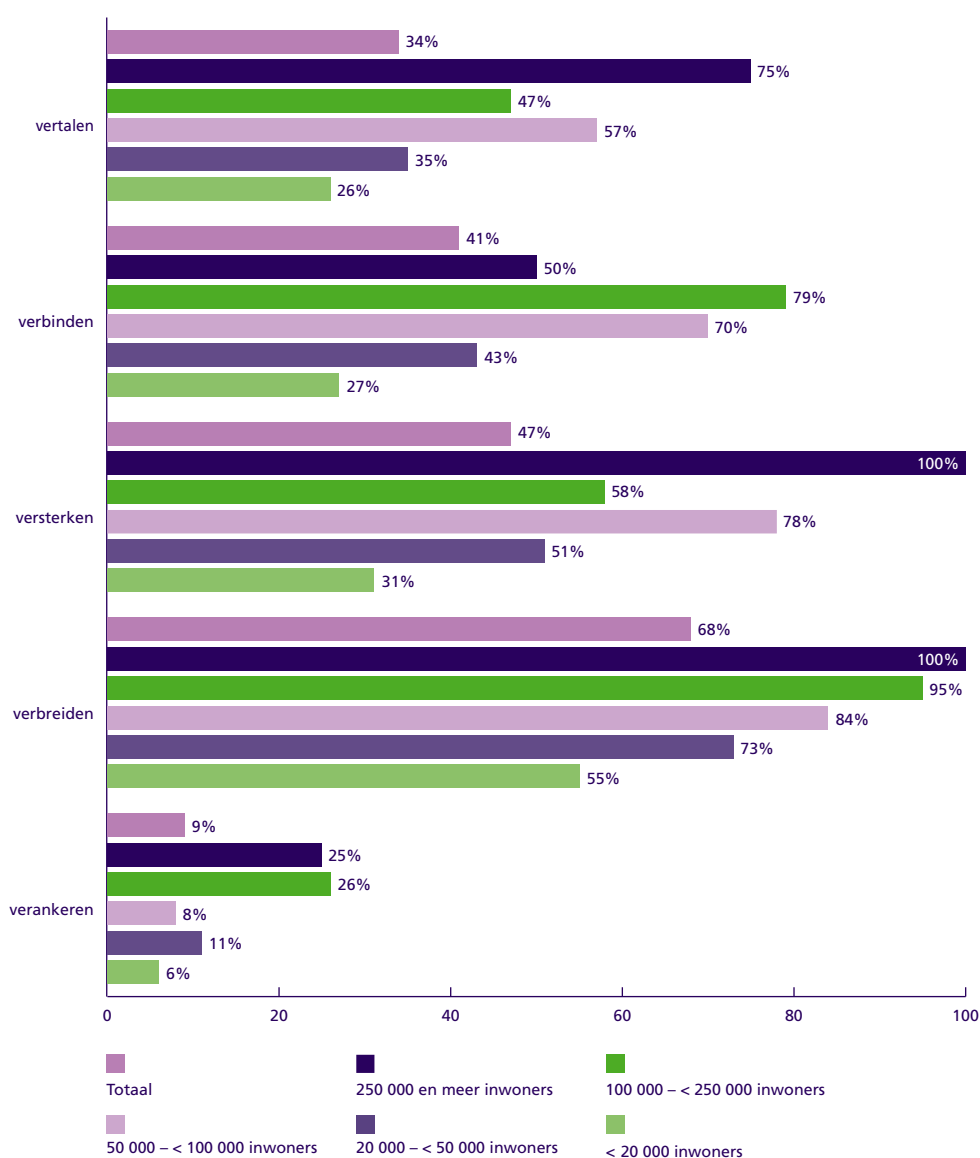
⁵ De blauwgekleurde gemeenten hebben d.d. 15 januari 2010 meegedaan aan de nulmeting, de paarsgekleurde (nog) niet.

2

Basisfuncties vrijwilligerswerk

Vertalen van maatschappelijke ontwikkelingen, Verbinden en makelen, Versterken, Verbreiden en Verankeren: de centrale vraag in dit hoofdstuk is welk deel van de gemeenten deze basisfuncties vrijwilligerswerk al 'goed voor elkaar' heeft. Er blijken op dat punt grote verschillen te bestaan tussen de basisfuncties. *Verbreiden* gaat het gros van de gemeenten (68%) prima af, *Verankeren* veel minder (9%). *Versterken* en *Verbinden* heeft iets minder dan de helft van de gemeenten 'goed voor elkaar': 47 respectievelijk 41 procent. Ruim een derde van de gemeenten (34%) geeft aan het *Vertalen van maatschappelijke ontwikkelingen* 'goed voor elkaar' te hebben. Zie figuur 3, waarin het landelijke beeld tevens is afgezet tegen gemeenten van verschillende grootte.

Figuur 3 Percentage gemeenten dat de basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar heeft – naar gemeentegrootte

Nuancering

Zoals eerder opgemerkt beperken we ons in deze rapportage tot uitspraken over het percentage gemeenten dat *boven de lat* van 'goed voor elkaar' uitkomt. Benadrukt dient te worden dat een fors aantal gemeenten deze lat weliswaar niet haalt, maar wel al goed op weg is of een basisfunctie zelfs bijna 'goed voor elkaar' heeft.

Figuur 3 maakt duidelijk dat grotere gemeenten de basisfuncties vrijwilligerswerk over het algemeen vaker 'goed voor elkaar' hebben. Uitzonderingen daargelaten hebben kleine gemeenten (< 20.000 inwoners) de basisfuncties vrijwilligerswerk vooralsnog minder ingevuld, al wil dit niet zeggen dat ze er niet mee bezig zijn. De grootste gemeenten (> 250.000 inwoners) scoren vooral goed op *Verbreiden*, *Versterken* en *Vertalen*. Opvallend is dat middelgrote gemeenten (50.000 – 250.000 inwoners) het best scoren op *Verbinden*.

In bijlage 1, figuur A, hebben we de scores op de basisfuncties vrijwilligerswerk afgezet tegen twee bekende netwerken waarin gemeenten kennis uitwisselen en samenwerken: de G4 en G27. In grote lijnen valt het onderscheid G4, G27 en overige samen met de variabele gemeentegrootte, maar niet volledig. Zo behoort Almere niet tot de G27, terwijl het wel een van de grotere gemeenten in Nederland is. De G4 en G27 scoren zoals verwacht op alle basisfuncties hoger dan gemiddeld. Ook deze tabel maakt duidelijk dat op *Verbinden* niet de grootste gemeenten (de G4) het beste scoren, maar de G27.

Verschillen tussen gemeenten in provincies

Ook tussen provincies bestaan verschillen wat betreft de score op de basisfuncties vrijwilligerswerk. Over de hele linie scoren de gemeenten die hebben deelgenomen aan de nulmeting in Zeeland, Flevoland en Noord-Brabant goed: op alle basisfuncties hebben hier percentueel meer gemeenten hun zaakjes 'goed voor elkaar' dan gemiddeld in Nederland. Overijsselse en Drentse gemeenten scoren ook beter dan gemiddeld, met uitzondering van de basisfunctie *Verankeren*. De deelnemende gemeenten in Noord-Holland staan er het minst voor op het gebied van vrijwilligerswerkondersteuning: op alle basisfuncties zijn er relatief minder gemeenten in deze provincie die deze basisfuncties 'goed voor elkaar' hebben. Zie figuur 4 (alsmede bijlage 1, figuur B).

Hierbij dient echter wederom te worden aangetekend, dat de scores gebaseerd zijn op subjectieve inschattingen van gemeenten zelf. Er kan bijvoorbeeld niet worden uitgesloten dat de gemeenten in Noord-Holland zelfkritischer zijn dan elders in Nederland en de lat hoger leggen voor zichzelf. Ook het aantal deelnemende gemeenten per provincie speelt een rol.

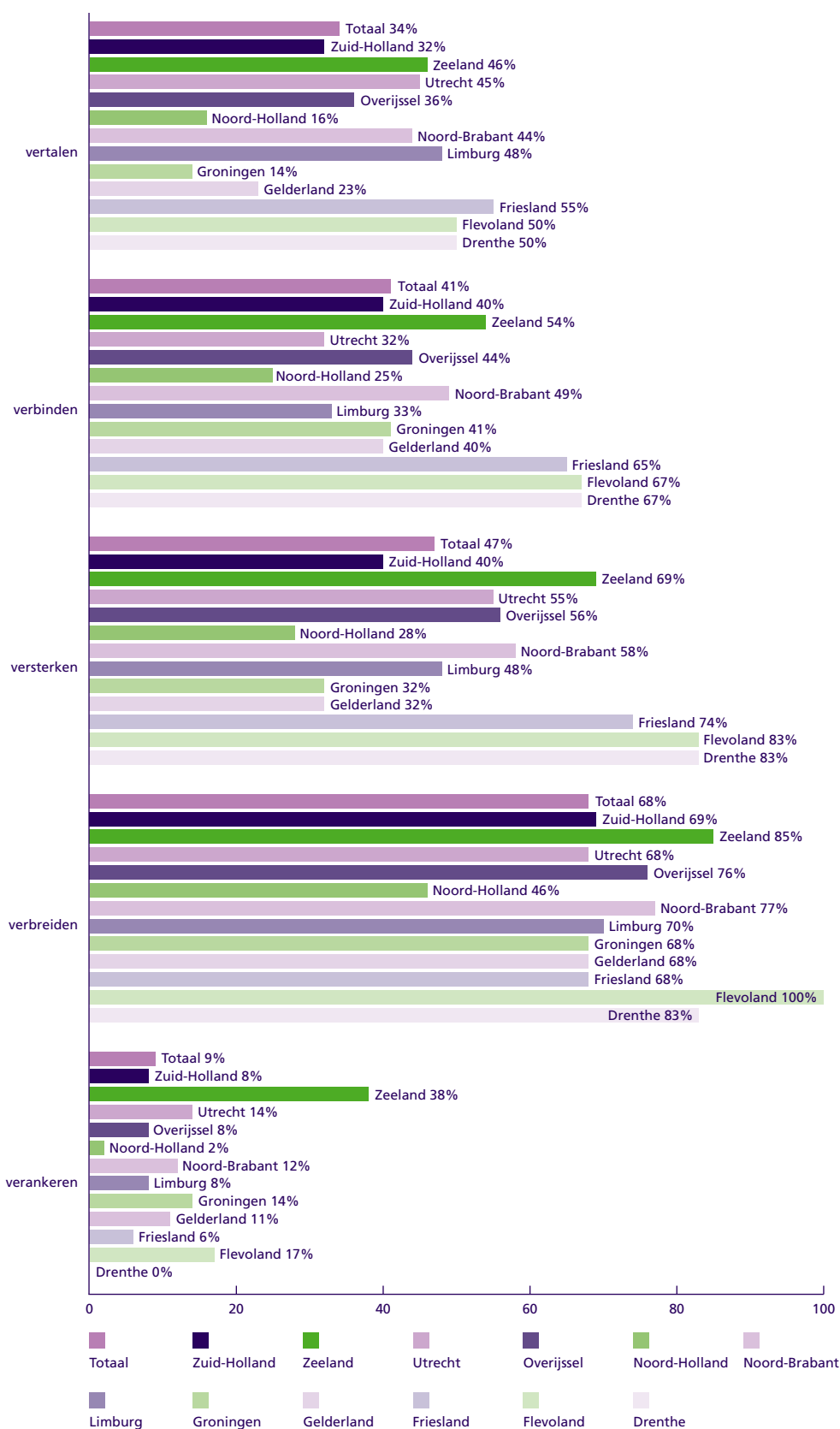
Samenhang basisfuncties

Als we tenslotte nog kijken naar de samenhang tussen de verschillende basisfuncties dan blijkt dat 32 gemeenten (8%) *alle* basisfuncties vrijwilligerswerk 'goed voor elkaar' hebben. 102 Gemeenten (27%) hebben nog géén van de basisfuncties vrijwilligerswerk 'goed voor elkaar'. De overige 65 procent van de gemeenten heeft één tot vier basisfuncties vrijwilligerswerk al 'goed voor elkaar'. Zie bijlage 1, tabel C.

In de volgende vijf paragrafen volgt nadere informatie per basisfunctie.

Figuur 4

Percentage gemeenten dat de basisfunctiesvrijwilligerswerk goed voor elkaar heeft – uitgesplitst naar provincie

Definitie

In de gemeente is men in staat om een visie te ontwikkelen op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en daar door interactieve beleidsvorming beleid op te formuleren en uitvoering aan te geven.

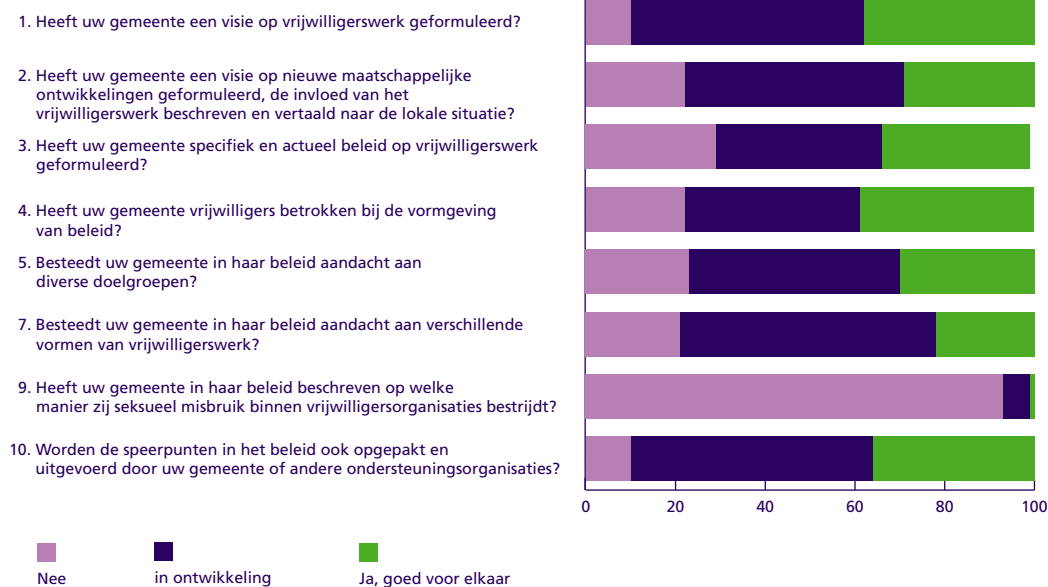
Beschrijving

Om het effect van maatschappelijke ontwikkelingen op het vrijwilligerswerk te kunnen bepalen, is eerst een visie op het vrijwilligerswerk nodig bij de gemeente. Ziet een gemeente vrijwilligerswerk als iets dat spontaan ontstaat en zichzelf reguleert of is een directe sturing en ondersteuning nodig? Kiest een gemeente voor ondersteuning van het vrijwilligerswerk in brede zin, of is er de focus op een bepaalde soort of doelgroep vrijwilligerswerk? Daarnaast is het belangrijk dat de gemeente een visie heeft op maatschappelijke ontwikkelingen binnen het vrijwilligerswerk en deze weet te vertalen in concreet beleid. Om een visie op maatschappelijke ontwikkelingen te kunnen formuleren, zal de gemeente zicht moeten hebben op welke ontwikkelingen er nationaal, regionaal en lokaal spelen. Met haar visie bepaalt de gemeente vervolgens welk resultaat zij wil behalen en welke koers zij zal gaan varen.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in een achttal items⁶, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 5.

Figuur 5

Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie 'Vertalen maatschappelijke ontwikkelingen' niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft

⁶ Merk op dat de nummering in figuur 5 (als ook in soortgelijke figuren elders in deze rapportage) niet doorloopt. Dit komt omdat de nummering overeenkomt met die van de vragenlijst en hier alleen vragen met de antwoordmogelijkheden 'nee', 'ja, verbetering mogelijk' en 'ja, goed voor elkaar' zijn opgenomen. Andersoortige vragen zijn hier overgeslagen; deze zijn in de tekst na de figuur verwerkt en in de bijlagen terug te vinden.

Eerder bleek dat 34 procent van de gemeenten de basisfunctie *Vertalen maatschappelijke ontwikkelingen*, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar' heeft. Als we kijken naar de afzonderlijke onderdelen valt op dat relatief veel gemeenten goed op weg zijn, maar verbetering mogelijk is. Zo heeft 90 procent van de gemeenten een visie op en 70 procent specifiek beleid voor vrijwilligerswerk geformuleerd of daar in ieder geval een begin mee gemaakt. Veelal vormt het vrijwilligerswerkbeleid onderdeel van het Wmo-beleid(splan) of een bredere nota maatschappelijke ondersteuning. Diverse gemeenten geven wel aan dat vrijwilligersvisie en -beleid beter en concreter kunnen en ook moeten. Het blijft ook vaak sprokkelen met uren en middelen. Een veel gehoord geluid is dat middelen voor vrijwilligerswerk in geval van bezuinigingen onder druk staan. Enkele gemeenten geven aan dat het niet geormerkt zijn van middelen in dat opzicht een nadeel is.

Het item 'gemeentelijk beleid omtrent bestrijding seksueel misbruik' valt uit de toon: slechts 7 procent van de gemeenten doet iets op dit terrein. Veel gemeenten geven aan geen signalen te ontvangen dat er iets mis zou zijn op dit terrein en/of gaan er vanuit dat vrijwilligersorganisaties zelf richtlijnen en protocollen hebben voor het tegengaan van seksueel misbruik. Dit blijkt uit een van de open vragen, waarin gemeenten een toelichting kunnen geven.

Doelgroepen en vormen van vrijwilligerswerk

Ruim drie kwart van de gemeenten heeft aandacht voor specifieke doelgroepen. Daarbij gaat het vooral om jongeren (90% van die drie kwart), senioren (71%) en bestuursvrijwilligers (46%). Zie bijlage 1, vraag 6. Bijna acht op de tien gemeenten besteedt in haar beleid aandacht aan verschillende vormen van vrijwilligerswerk. Het betreffen dan met name maatschappelijke stages (91%), vrijwilligerswerk bij arbeidsintegratie c.q. sociale activering (70%), vrijwilligerswerk bij inburgering (48%) en werknemersvrijwilligerswerk (38%). Zie bijlage 1, vraag 8.

2.2

Verbinden en makelen

Definitie

In de gemeente is men in staat om de verwachtingen en belangen van verschillende maatschappelijke spelers met elkaar te verbinden, meer in het bijzonder het makelen van vraag en aanbod op terreinen die door de gemeente van speciaal belang worden geacht.

Beschrijving

Binnen de gemeente zijn verschillende partijen actief met vrijwilligerswerk of belangrijk voor het vrijwilligerswerk. Denk aan burgers, bedrijven, scholen en vrijwilligersorganisaties zelf. Vrijwilligers, vrijwilligersorganisaties, ondersteuningsorganisaties, bedrijven, scholen en gemeenten hebben er allen belang bij dat er netwerken van partijen zijn en dat er onderling wordt samen gewerkt. De verschillende organisaties kunnen elkaar versterken en er kan een betere match plaats vinden tussen vrijwilligers en organisaties. Deze basisfunctie gaat dieper in op wat de gemeente kan doen ten aanzien van het verbinden en makelen van verschillende partijen.

De basisfunctie is geoperationaliseerd in zes items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 6.

Figuur 6

**Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie
'Verbinden en makelen' niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft**

41 Procent van de gemeenten heeft de basisfunctie *Verbinden en makelen*, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar'. Als we kijken naar de afzonderlijke onderdelen valt op dat het gros van de gemeenten wel weet wie, wat en hoe zij wil verbinden en makelen, maar dat dit nog beter kan en moet. Er gebeurt meer in de praktijk dan dat er op papier staat, geven veel gemeenten daarbij aan.

Maatschappelijk makelaarsfunctie: beleid en bestedingsplannen

Ruim een derde van de gemeenten heeft a) nog geen beleid voor het opzetten van de maatschappelijke makelaarsfunctie (maatschappelijke stage) en b) nog geen bestedingsplan opgesteld voor de extra middelen die hiervoor via het gemeentefonds beschikbaar zijn gesteld. Wel geven veel gemeenten in de open vraag aan hiermee bezig te zijn; het staat, met andere woorden, wel vaak al op de rol. Een deel van de gemeenten heeft geen middelbare school en meent om die reden niet direct te maken te hebben met maatschappelijke stages. Onterecht, aangezien binnen deze gemeenten wel degelijk leerlingen wonen die dicht bij huis hun stages willen uitvoeren. Daarnaast is de maatschappelijk makelaarsfunctie bedoeld om vrijwilligerswerk breed te ondersteunen. Hoewel veel gemeenten de makelaarsfunctie, inclusief het beschikbare budget daarvoor al breed inzetten, is het mogelijk dat een aantal gemeenten bij de beantwoording van deze vragen nog een 'smalle benadering' (alleen voor maatschappelijke stages) hanteren.

Beleid en bestedingsplan voor de maatschappelijke makelaarsfunctie gaan doorgaans hand in hand: 71 procent van de gemeenten die het beleid hieromtrent 'goed voor elkaar' hebben beschikken ook over een goed uitgewerkt bestedingsplan. Van de gemeenten zonder beleid heeft maar 8 procent een goed bestedingsplan. Zie bijlage 1, vraag 15 x 16.

Voorts blijkt een en ander ook nauw samen te hangen met het hebben van een visie op vrijwilligerswerk. Want van gemeenten met een duidelijke visie heeft meer dan de helft de maatschappelijke makelaarsfunctie helder uitgewerkt in beleid, tegen 19 procent van de gemeenten zonder visie. Zie bijlage 1, vraag 1 x 15.

Zie voor meer informatie over de maatschappelijke makelaarsfunctie paragraaf 2.3.

2.3

Versterken

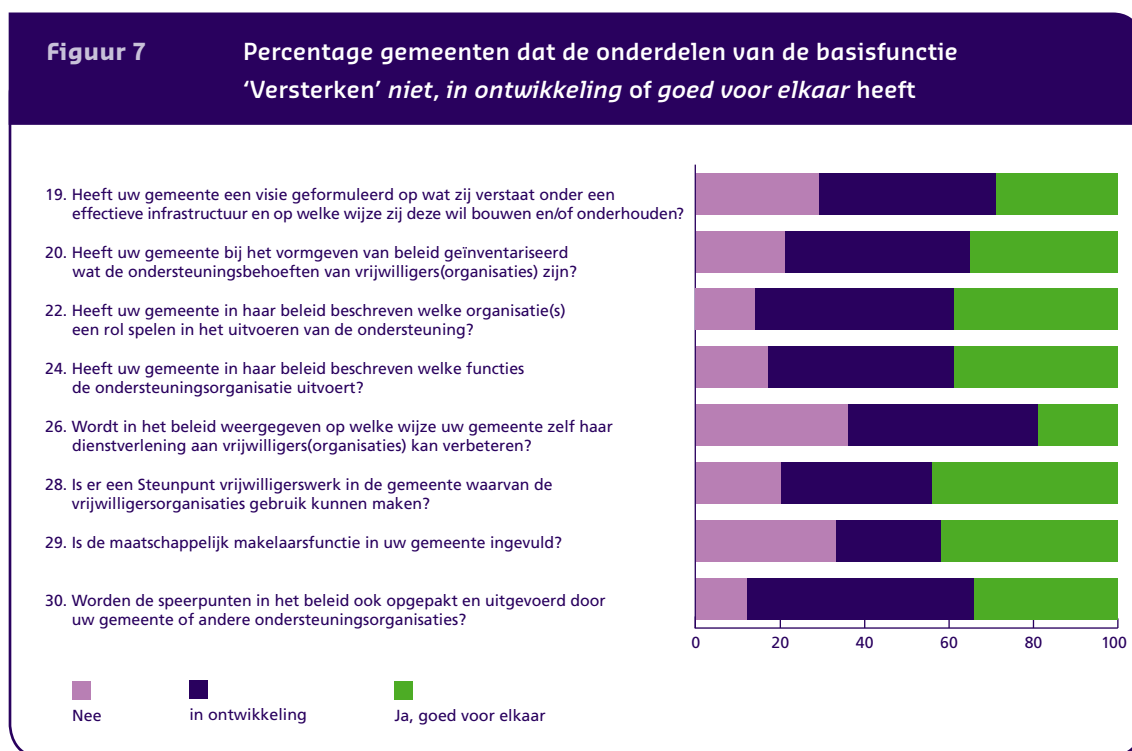
Definitie

In de gemeente is men in staat om een effectieve lokale of regionale ondersteuningsinfrastructuur op te bouwen en/of te onderhouden.

Beschrijving

Een belangrijk taak van de gemeente is het vrijwilligerswerk doelmatig en passend, naar behoefte te ondersteunen zodat het vrijwilligerswerk waar nodig wordt versterkt. Gemeenten zijn gebaat met een sterk vrijwilligersveld. Met een concrete visie en beleid kan het vrijwilligerswerk in de gemeente verder worden versterkt. Afhankelijk van de lokale situatie kan de ondersteuningsinfrastructuur lokaal of regionaal worden ingevuld.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in acht items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 7.

Eerder bleek dat 47 procent van de gemeenten de basisfunctie *Versterken*, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar' heeft. Als we kijken naar de afzonderlijke onderdelen valt op dat relatief veel gemeenten hebben nagedacht over een effectieve ondersteuningsstructuur voor vrijwilligerswerk. 71 Procent van de gemeenten heeft een visie hieromtrent en ruim acht op de tien gemeenten heeft de rol en functies van ondersteuningsorganisaties bepaald. Daarbij moet worden aangetekend dat dit meestal nog wel beter kan. Voorts beschikt iets minder dan de helft van de gemeenten over een goed functionerend steunpunt vrijwilligerswerk. Nog eens ruim een derde van de gemeenten heeft wel een steunpunt, maar verbetering is hier mogelijk.

Ondersteuning

79 Procent van de gemeenten inventariseert wel eens de ondersteuningsbehoeften van vrijwilligers- (organisaties). Daarvoor gebruikt 74 procent van deze groep bijeenkomsten, 52 procent een enquête en 38 procent houdt (regulier) contact met professionals uit het veld. Zie bijlage 1, vraag 21.

De belangrijkste uitvoerende ondersteuningsorganisaties zijn: steunpunt vrijwilligerswerk (88%), de welzijns- stichting (71%), de gemeente zelf (59%), maatschappelijk makelaar (44%) en het sportservicepunt (35%). Zie bijlage 1, vraag 23. Deze ondersteuningsorganisaties richten zich vooral op de functies informatie en advies (98%), bemiddelen (95%), deskundigheidsbevordering (93%) en promotie (79%). Zie bijlage 1, vraag 25. Een veel gehoord geluid is dat de steunpunten veel doen in weinig uur door vaak meer uren te werken dan ze betaald krijgen. Dat maakt de ondersteuning van vrijwilligerswerk kwetsbaar.

Ook in hun eigen dienstverlening hebben gemeenten aandacht voor vrijwilligers: van de 64 procent van de gemeenten die hier iets aan doen verschaft 70 procent digitale informatie, heeft 60 procent oog voor het vereenvoudigen van subsidieregelingen, heeft 56 procent een vrijwilligersloket en doet 47 procent aan administratieve lastenverlichting. Zie bijlage 1, vraag 27.

Maatschappelijk makelaarsfunctie: uitvoering

Vraag 29 maakt duidelijk dat twee derde (67%) van alle gemeenten de maatschappelijke makelaarsfunctie heeft ingevuld of daarmee bezig is. Dit blijkt nauw samen te hangen met het al dan niet hebben van beleid en een bestedingsplan hieromtrent: want van de gemeenten met beleid heeft 94 procent de maatschappelijke makelaars- functie geheel of gedeeltelijk ingevuld. Van de gemeenten met een bestedingsplan is dit 92 procent. Zie bijlage 1, vraag 15 x 29 en vraag 16 x 29. Ook de aanwezigheid van een steunpunt vrijwilligerswerk blijkt van positieve invloed op de invulling van de maatschappelijke makelaarsfunctie: 88 procent van de gemeenten met een steun- punt heeft invulling gegeven aan de maatschappelijke makelaarsfunctie. Zie bijlage 1, vraag 28 x 29.

2.4

Verbreiden

Definitie

In de gemeente is men in staat om het vrijwilligerswerk te promoten en uiting te geven aan waardering van het vrijwilligerswerk.

Beschrijving

Het vrijwilligerswerk is de motor van de samenleving. Al die vrijwilligers zijn keihard nodig om een prettige samenleving te hebben. Daarnaast beleven vrijwilligers veel plezier aan het vrijwilligerswerk en vormt het een leuke vrijetijdsbesteding. In deze basisfunctie gaat het om het inspireren en verleiden van mensen om vrijwilligerswerk te gaan doen en het waarderen van mensen die zich vrijwillig inzetten. Het doen van vrijwil- ligerswerk is een verrijking van je leven. Het zichtbaar maken van deze voorbeelden, kan burgers inspireren om vrijwilligerswerk te gaan doen, of in bredere zin, zich actief op te stellen als burger. Ook het proactief, op een laagdrempelige en aantrekkelijke manier verspreiden van kennis op welke gebieden burgers zichzelf kunnen ontplooien, kan ze verleiden om zich actief in te zetten. Daarnaast is het belangrijk om de gehele breedte van het vrijwilligerswerk in het zonnetje te zetten.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in een vijftal items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 8.

Figuur 8

**Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie
'Verbreiden' niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft**

Met 68 procent is *Verbreiden* de basisfunctie die, over het geheel genomen, het vaakst 'goed voor elkaar' is in gemeenten. Vooral valt op dat vrijwel alle gemeenten beschikken over een vrijwilligersverzekering, die voor alle vrijwilligers geldt. Voorts hebben vier op de vijf gemeenten (een begin gemaakt met) visie en beleid voor het promoten en waarderen van vrijwilligerswerk en bedacht welke organisaties daar een rol in spelen.

Om welke promotieactiviteiten gaat het zoal? 63 Procent van de gemeenten doet mee met MADD (per 2010: NL DOET), 60 procent heeft een vrijwilligersprijs, 54 procent doet aan promotieactiviteiten en 53 procent heeft een (jaarlijks) vrijwilligersfeest. Zie bijlage 1, vraag 34.

2.5

Verankeren

Definitie

In de gemeente is men in staat om de opgedane kennis en ervaring in het vrijwilligerswerk te borgen en vast te leggen.

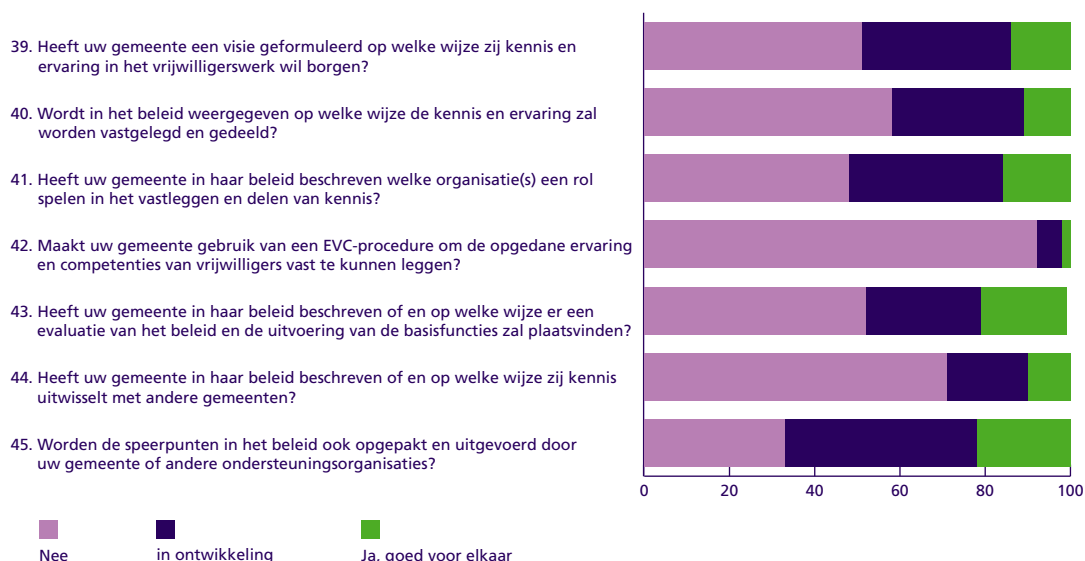
Beschrijving

Vastgelegde kennis en ervaring dienen beschikbaar te zijn, via een informatiepunt of een trainingsaanbod bijvoorbeeld. Daarnaast is het nodig om de uitvoering van het vrijwilligerswerk en de ondersteuning daarvan te evalueren, zodat er waar nodig een verbetering en innovatie kan plaatsvinden. Gemeenten moeten een visie hebben over het hoe en waarom van het borgen en vastleggen van de opgedane kennis en ervaring en het evalueren van het uitgevoerde werk.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in zeven items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 9.

Figuur 9

**Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie
'Verankeren' niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft**

Eerder bleek dat maar 9 procent van de gemeenten de basisfunctie *Verankeren*, al helemaal 'goed voor elkaar' heeft. Op slechts twee van de zeven items (41 en 45) scoort een meerderheid van de gemeenten een krappe voldoende (groen dan wel blauw). In de open vraag geven veel gemeenten aan dat het zoeken is naar een goede interne structuur, opdat het vrijwilligerswerkbeleid beter verweven raakt met andere beleidsterreinen (vanuit de Wmo-gedachte). Het blijkt in praktijk lastig om die link met andere beleidsterreinen te leggen; prestatieveld 4 heeft doorgaans geen prioriteit op agenda's. Voorts valt op dat maar heel weinig gemeenten (8%) vrijwilligers al de mogelijkheid bieden om een aantekening te krijgen van hun opgedane ervaring en competenties (via een zogeheten EVC-procedure⁷). Ook het uitwisselen van kennis met andere gemeenten is nog weinig in het beleid verankerd (29%).

⁷ EVC staat voor: *erkennen verworven competenties*.

3

Basisfuncties mantelzorg

Informatie, Advies en begeleiding, Emotionele steun, Educatie, Praktische hulp, Respijtzorg, Financiële tegemoetkoming en Materiële hulp: dat zijn de acht officiële basisfuncties mantelzorg. Hier heeft MOVISIE in haar vragenlijst nog een negende aan toegevoegd, te weten Visie en beleid. Dat is ook gelijk het onderdeel van de mantelzorgondersteuning dat het best verzorgd is in Nederland: bij 53 procent van de gemeenten is de visie op en het beleid voor mantelzorg 'goed voor elkaar'. De basisfuncties *Informatie* en *Advies en begeleiding* volgen op plek twee en drie met 50 respectievelijk 47 procent. *Financiële tegemoetkoming* en *Materiële hulp* blijken het minst ingevuld, want 8 respectievelijk 17 procent van de gemeenten heeft deze basisfuncties 'goed voor elkaar'. De overige basisfuncties mantelzorg schommelen tussen de 27 en 40 procent. Zie figuur 10, waarin het landelijke beeld tevens is afgezet tegen gemeenten van verschillende grootte.

Nuancering

Zoals eerder opgemerkt beperken we ons in deze rapportage tot uitspraken over het percentage gemeenten dat *boven* de lat van 'goed voor elkaar' uitkomt. Benadrukt dient te worden dat een fors aantal gemeenten deze lat weliswaar niet haalt, maar wel goed op weg is of een basisfunctie zelfs bijna 'goed voor elkaar' heeft.

Uit figuur 10 blijkt dat ook voor de basisfuncties mantelzorg geldt dat grote(re) gemeenten hun ondersteuningbeleid over het algemeen verder hebben ontwikkeld dan kleine gemeenten. Er zijn wel een paar uitzonderingen op die regel, maar de verschillen zijn dan klein. Tevens hebben we de scores op de basisfuncties mantelzorg afgezet tegen het onderscheid G4, G27 en overige gemeenten. Dat geeft hetzelfde beeld: de G4 scoort beter dan de G27 en de G27 weer beter dan de overige gemeenten. Zie bijlage 2, figuur A.

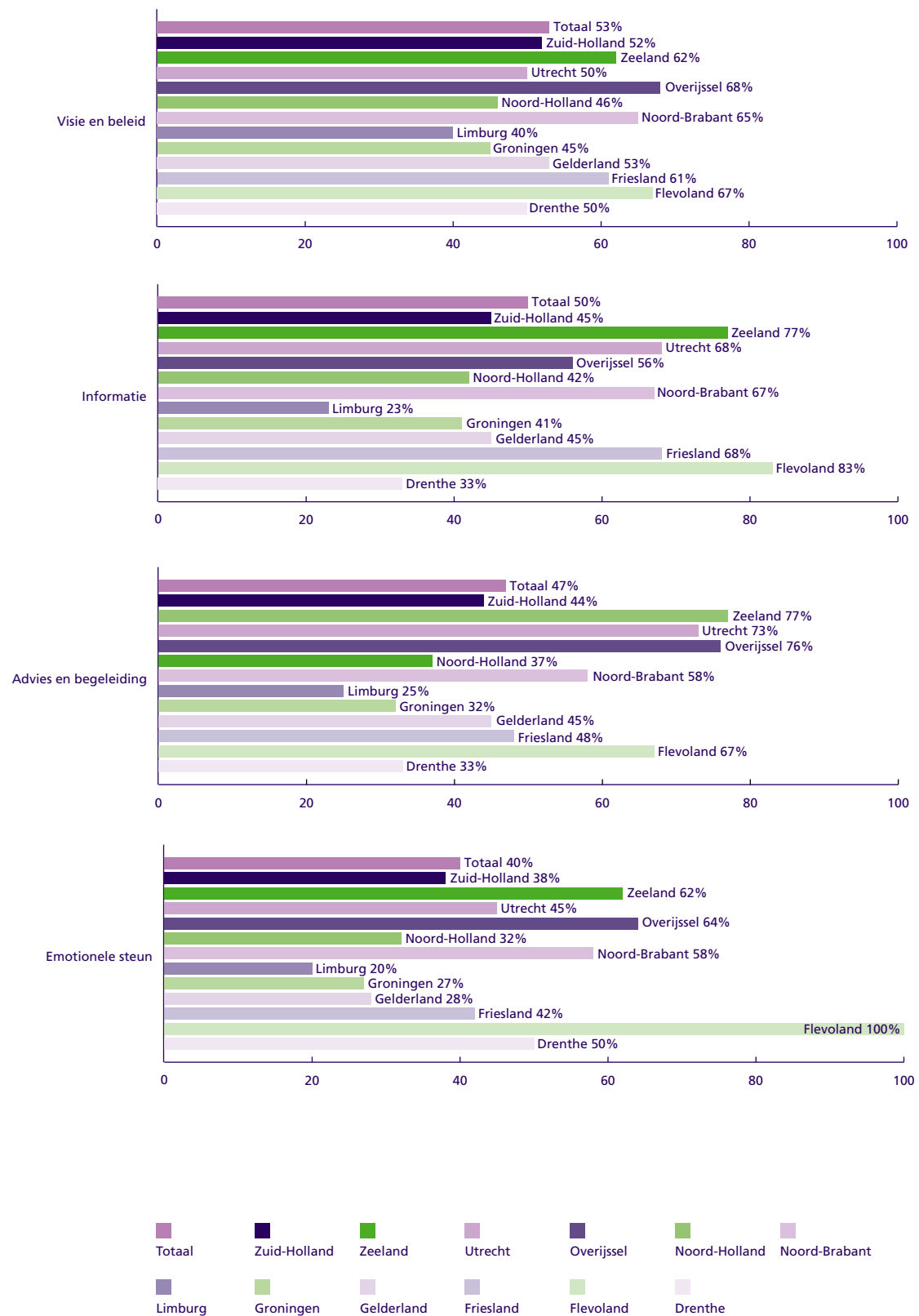
Ook de scores op de basisfuncties mantelzorg verschillen sterk van provincie tot provincie, zie figuur 11 (alsmede bijlage 2, figuur B). Flevoland is het meest 'mantelzorgproof': op alle basisfuncties scoren de zes gemeenten in deze provincie hoger dan gemiddeld. De gemeenten in Zeeland, Overijssel en Noord-Brabant doen het ook over de hele linie beter dan gemiddeld, met uitzondering van de basisfunctie *financiële tegemoetkoming*. In Limburg is het precies omgekeerd: met 10 procent hebben net wat meer gemeenten dan gemiddeld de basisfunctie *financiële tegemoetkoming* voor elkaar, maar op de overige basisfuncties scoren de gemeenten in deze provincie lager dan het Nederlandse gemiddelde. Ook in de gemeenten in Gelderland en Groningen zijn de basisfuncties mantelzorg gemiddeld minder vaak 'goed voor elkaar'. Maar ook hierbij de kanttekening dat het gaat om subjectieve inschattingen: waar voor de ene respondent het glas half vol is, kan dat voor de andere half leeg zijn.

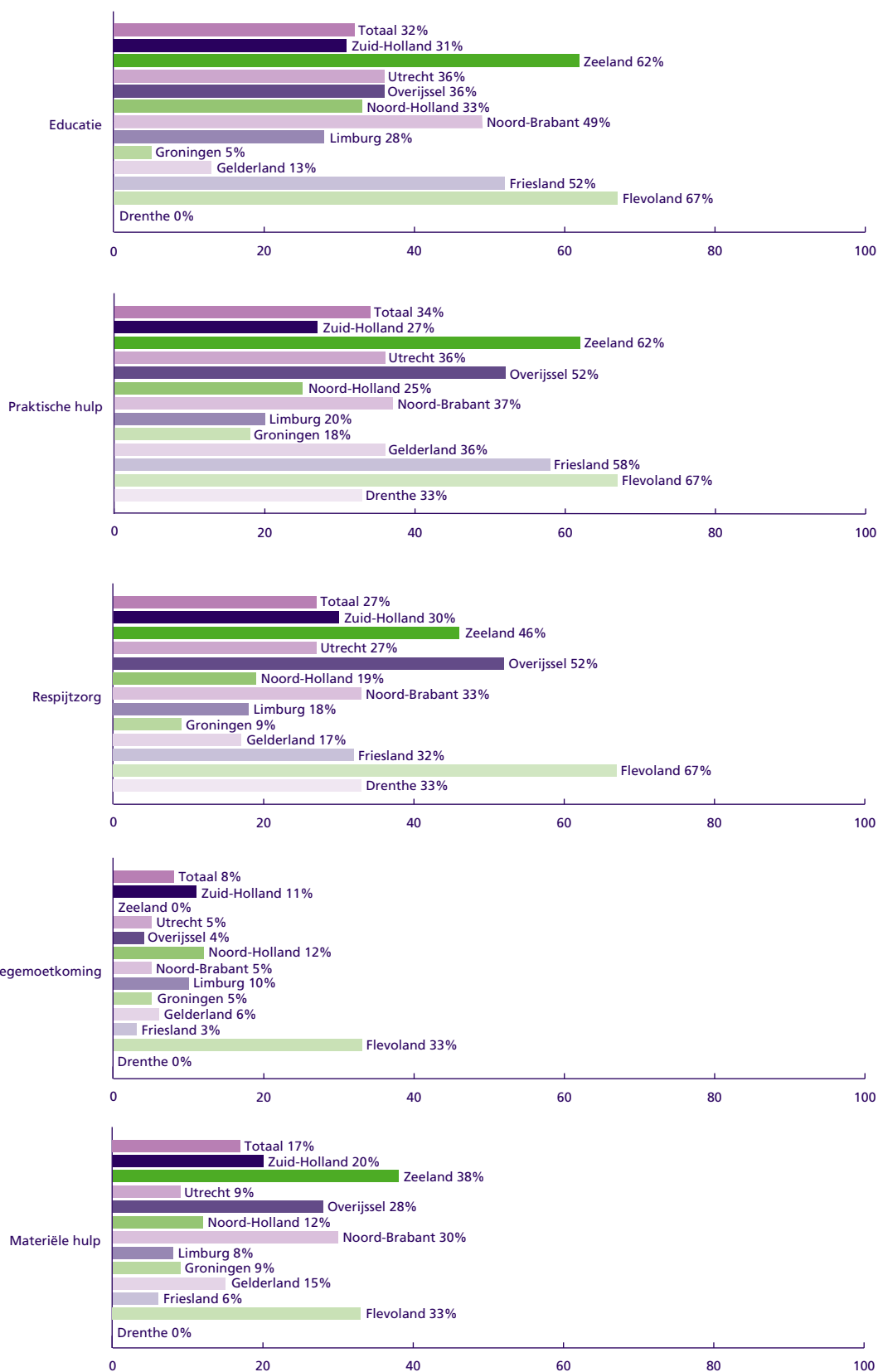
Samenhang basisfuncties

Als we tenslotte nog kijken naar de samenhang tussen de verschillende basisfuncties dan blijkt dat tien gemeenten (3%) alle basisfuncties mantelzorg 'goed voor elkaar' hebben. 133 Gemeenten (34%) hebben géén van de basisfuncties mantelzorg 'goed voor elkaar'. De overige 62 procent van de gemeenten hebben een of enkele basisfuncties mantelzorg 'goed voor elkaar'. Zie bijlage 2, tabel C. We benadrukken hier nogmaals dat deze cijfers en de figuren 10 en 11 niets zeggen over het aantal gemeenten dat 'de' lat weliswaar niet haalt, maar wel goed op weg is of een basisfunctie zelfs bijna 'goed voor elkaar' heeft. Bovendien gaat het hier om een inschatting van de gemeenten zelf en niet om een door MOVISIE c.s. bepaalde score.

Figuur 11

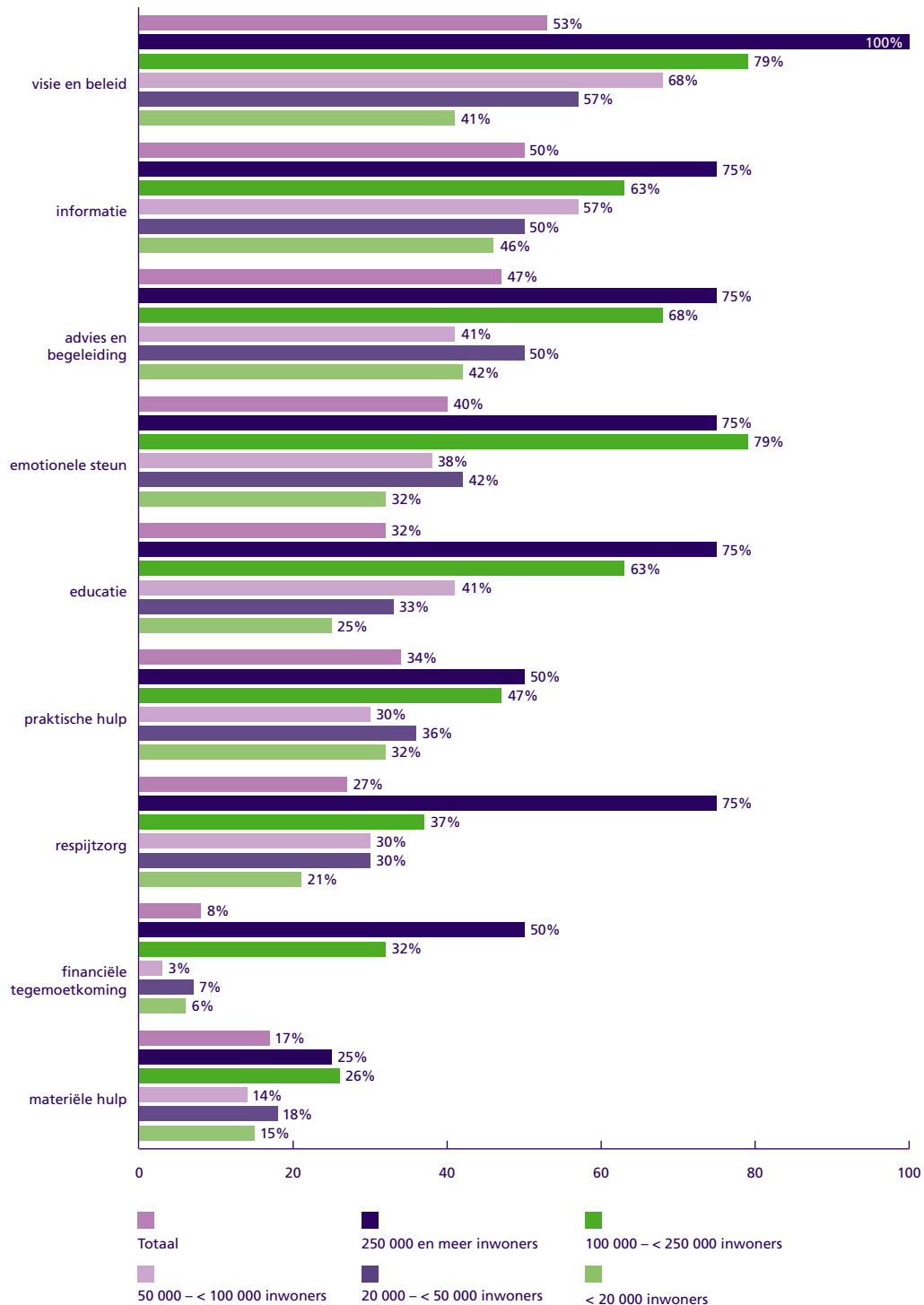
Percentage gemeenten dat de basisfuncties mantelzorg *goed voor elkaar* heeft – uitgesplitst naar provincie

Figuur 10

Percentage gemeenten dat de basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar heeft – naar gemeentegrootte

In de volgende paragrafen volgt nadere informatie per basisfunctie.

3.1

Visie en beleid

Definitie

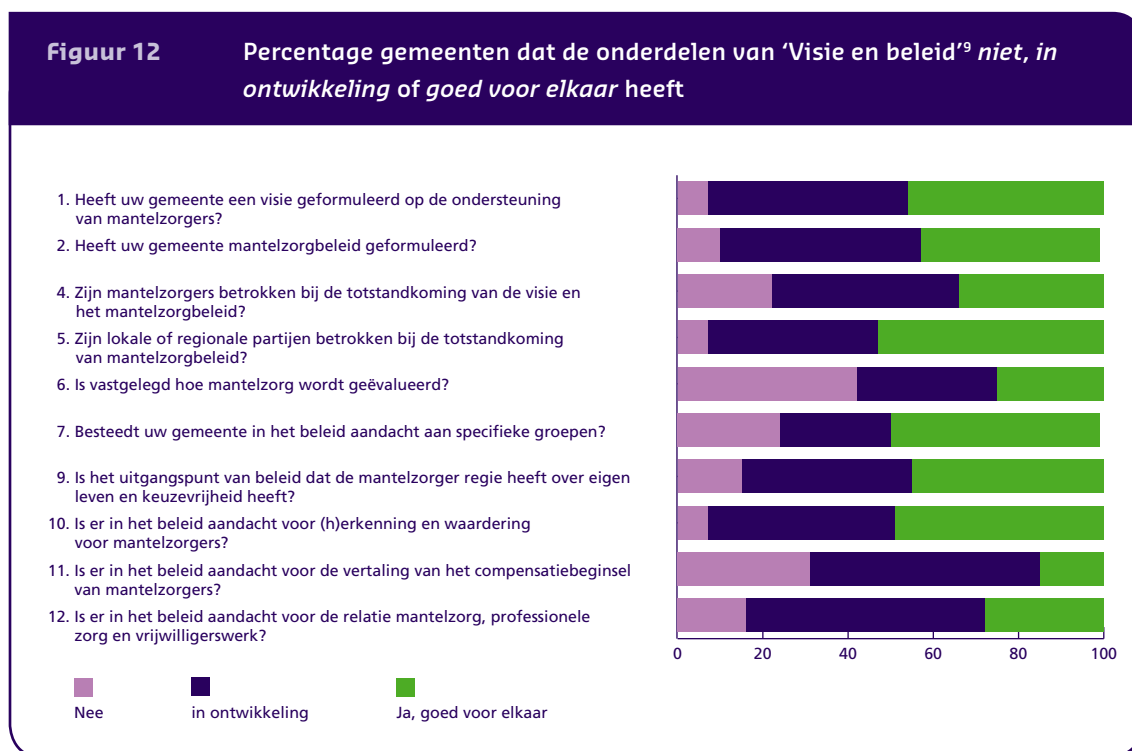
De gemeente heeft een visie op ondersteuning van mantelzorgers. De gemeente heeft beleidskeuzes gemaakt en beleidsdoelen geformuleerd ten aanzien van mantelzorgondersteuning.

Beschrijving

Gemeenten worden geacht een visie te hebben op het ondersteunen van mantelzorgers. Deze kan zijn beschreven in het Wmo beleidsplan, een afzonderlijke mantelzorgnota, of geïntegreerd in nota's op het terrein van wonen, zorg en welzijn of werk en inkomen.

Op basis van de visie op het terrein van mantelzorgondersteuning wordt beleid geformuleerd. Bij het ontwikkelen van dat beleid is een aantal randvoorwaarden van belang die mede de richting en inkleuring van het beleid bepalen.

Het onderdeel 'Visie en beleid' is geoperationaliseerd in een tiental⁸ items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 12.

Eerder bleek dat 53 procent van de gemeenten 'Visie en beleid' omtrent mantelzorg, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar' heeft. Als we kijken naar de afzonderlijke onderdelen valt op dat vooral veel gemeenten goed scoren op het betrekken van lokale of regionale partijen bij de totstandkoming van het mantelzorgbeleid: meer dan de helft heeft dit item 'goed voor elkaar' en nog eens 40 procent is op de goede weg hiermee. Maar ook op de meeste andere items scoort het gros van de gemeenten redelijk tot goed. Zo hebben negen op de tien gemeenten

⁸ Merk op dat de nummering in figuur 12 (als ook in soortgelijke figuren elders in deze rapportage) niet doorloopt. Dit komt omdat de nummering overeenkomt met die van de vragenlijst en hier alleen vragen met de antwoordmogelijkheden 'nee', 'ja, verbetering mogelijk' en 'ja, goed voor elkaar' zijn opgenomen. Andersoortige vragen zijn hier overgeslagen; deze zijn in de tekst na de figuur verwerkt en in de bijlagen terug te vinden.

⁹ Dit geldt niet voor de basisfuncties financiële tegemoetkoming en materiële hulp: hier is het ontbreken van een ondersteuningsaanbod doorgaans het kernprobleem.

een visie op en beleid voor mantelzorg geformuleerd of daar in ieder geval een start mee gemaakt. Veelal maakt het mantelzorgbeleid deel uit van het Wmo-beleidsplan. Een veel gehoord verbeterpunt is het voeren van structureel beleid. Nu gebeuren veel zaken ad-hoc/projectmatig en krijgt het vervolgens onvoldoende inbedding in het beleid en werkwijze van organisaties. Twee items vallen in negatieve zin op: voor de vertaling van het compensatiebeginsel en de evaluatie van mantelzorg hebben relatief weinig gemeenten aandacht.

Gemeentelijke regierol

Gemeenten blijken vooral een faciliterende rol op zich te nemen als het gaat om mantelzorgondersteuning, zo maakt tabel 2 duidelijk.

Tabel 2 Vraag 14: Hoe voert uw gemeente de regie over de lokale mantelzorgondersteuning?	
Faciliteren van organisaties die mantelzorgers ondersteunen ('faciliterend')	90%
Accent op inhoudelijke en procesmatige zaken ('beheersingsgericht')	44%
Door het Rijk geformuleerde kaders als uitgangspunt ('uitvoeringsgericht')	42%
Voortrekker op het terrein van mantelzorgondersteuning ('visionair')	29%

Basisfuncties mantelzorg in beleid

Aan de gemeenten met (enige vorm van) mantelzorgbeleid (90%) is de vraag gesteld welke van de basisfuncties mantelzorg expliciet zijn opgenomen in het gemeentelijke beleid. Vooral *advies en begeleiding*, *informatie*, *respijtzorg* en *emotionele steun* blijken dan belangrijke functies, zo maakt tabel 3 duidelijk.

Tabel 3 Vraag 3: Welke van de basisfuncties mantelzorg zijn expliciet opgenomen in het beleid van de gemeente?	
Advies en begeleiding	81%
Informatie	80%
Respijtzorg	75%
Emotionele steun	71%
Praktische hulp	66%
Educatie	59%
Materiële hulp	41%
Financiële tegemoetkoming	37%
Basisfuncties niet expliciet opgenomen in beleid	23%

Doelgroepen

Van de drie kwart van de gemeenten met aandacht voor specifieke doelgroepen richt 83 procent zich op jonge mantelzorgers tot 25 jaar oud, 48 procent op oudere mantelzorgers van 55 jaar en ouder, 44 procent op mantelzorgers van dementerenden en 41 procent op werkende mantelzorgers. Zie bijlage 1, vraag 8.

Ondersteuning

Op lokaal niveau zijn tal van partijen betrokken bij de lokale ondersteuning van mantelzorgers. De belangrijkste zijn: gemeente (93%), Steunpunt mantelzorg (89%), (Wmo)loket (88%), Vrijwilliger zorgorganisaties

zoals Humanitas, Rode Kruis en Zonnebloem (80%), Welzijnswerk (72%) en professionele zorgaanbieders (68%). Zie bijlage 2, vraag 13.

Financiën

Vrijwel alle gemeenten hebben financiële middelen gereserveerd voor mantelzorgondersteuning, maar de hoogte van het beschikbare bedrag varieert sterk. Over het algemeen geldt: hoe groter de gemeente hoe meer budget er is. Bij gemeenten met meer dan 50.000 inwoners gaat het doorgaans om een totaalbedrag van meer dan een ton in euro's. Het gros van de kleinere gemeenten geeft er 10.000 tot 50.000 euro aan uit. Zie figuur 13.

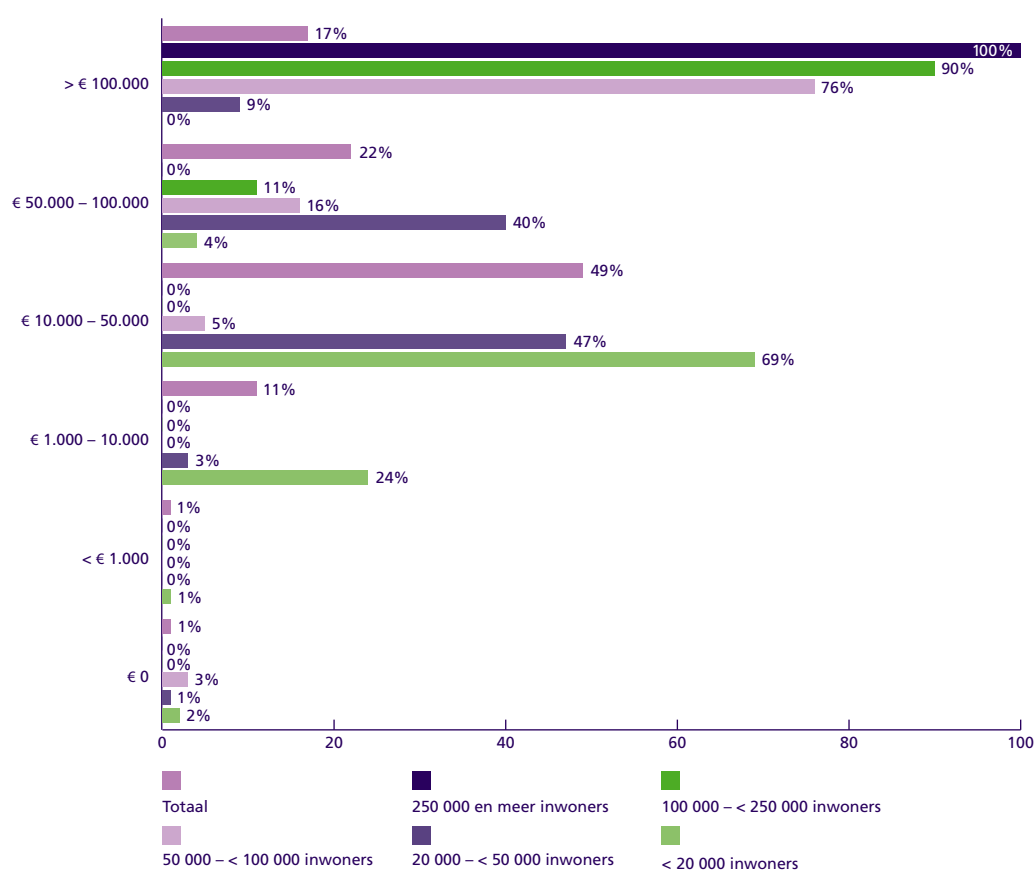
Voorts blijkt, zoals te verwachten viel, dat het hebben van een visie op en beleid voor mantelzorg ervoor zorgt dat gemeenten doorgaans meer budget beschikbaar hebben. Zie bijlage 2, vraag 1 x 15 en vraag 2 x 15.

Basisfuncties, beleid en gebruik in de praktijk

In de onderstaande paragrafen wordt toegelicht hoe de verschillende basisfuncties zijn terug te vinden in het gemeentelijk beleid ten aanzien van mantelzorgondersteuning. Daarbij is de ambtenaren ook naar het daadwerkelijk gebruik van deze ondersteuning gevraagd. Tijdens de nulmeting was een veel gehoord geluid dat de ambtenaar uitstekend kan verwoorden welke elementen in het beleid zijn opgenomen, maar dat het zicht op de toepassing in de praktijk niet altijd even helder is. Dat is enerzijds te verklaren door een beperkte afstemming tussen de beleidsmaker en de uitvoeringsinstanties. Aan de andere kant is het bereiken van de mantelzorgers, de gebruikers van de ondersteuning een van de grootste uitdagingen op het terrein van mantelzorgondersteuning.

Figuur 13

Vraag 15: Heeft de gemeente financiële middelen gereserveerd voor mantelzorgondersteuning? Naar gemeentegrootte

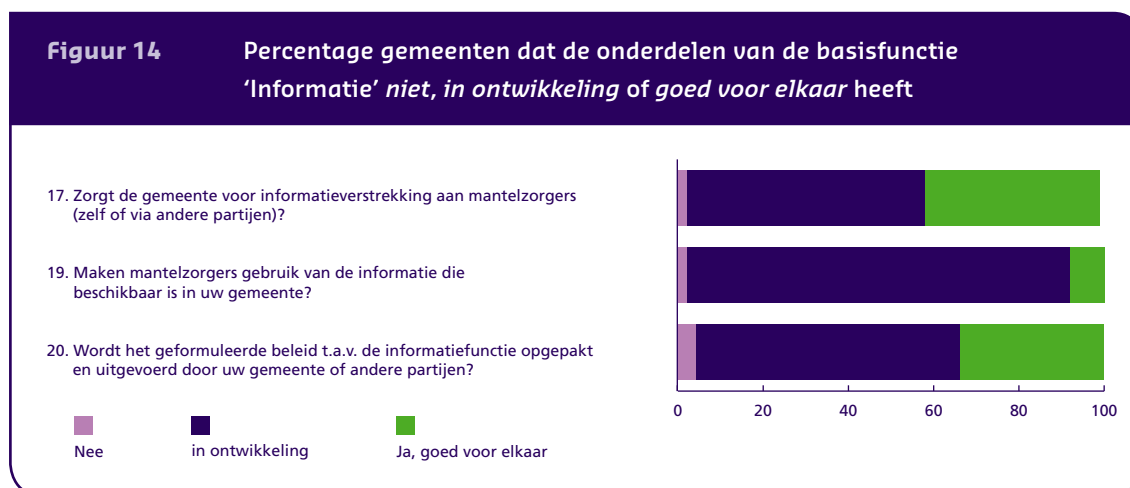
Definitie

Gemeenten dragen zorg voor het verstrekken van informatie die eraan bijdraagt dat mantelzorgers geattendeerd worden en de weg weten te vinden naar passende ondersteuning.

Beschrijving

Informatie kan zich direct op de individuele mantelzorger richten, maar heeft ook een meer algemene en indirecte functie. Informatie aan een breed publiek over mantelzorg en mantelzorgondersteuning draagt bij aan bewustwording over, (h)erkenning van mantelzorg en het belang van ondersteuning daarbij.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in een drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 14.

Hoewel vrijwel alle gemeenten wel iets doen aan informatieverstrekking, heeft precies de helft van de gemeenten de basisfunctie *Informatie*, over het geheel genomen, echt 'goed voor elkaar' (zie figuur 10 en 11). Gemeenten geven vooral informatie over het hulp-, zorg- en ondersteuningsaanbod, over mantelzorg in het algemeen en over het mantelzorgcompliment. Niet meer dan 27 procent van de gemeenten verschaft echter informatie over de zogeheten nulurenindicatie. Zie tabel 4.

Tabel 4 Vraag 18: Welke soort informatie is beschikbaar voor mantelzorgers?	
Het aanbod van hulp, zorg, ondersteuning	92%
Mantelzorg	89%
Mantelzorgcompliment	71%
Wet- en regelgeving	63%
Ziekten, aandoeningen, beperkingen, handicaps en patiëntenverenigingen	58%
Nulurenindicatie (AWBZ-indicatie aanvragen maar niet benutten; mantelzorger komt in aanmerking voor mantelzorgcompliment)	27%

Wat vooral opvalt is dat doorgaans wel informatie voor mantelzorgers beschikbaar is, maar dat de ambtenaren de indruk hebben dat het gebruik van die informatie nog voor verbetering vatbaar is. Maar liefst 90 procent

van de gemeenten geven dit laatste aan. Zelfs in de gemeenten die de informatieverstrekking goed op orde hebben (41%) wordt de informatie maar in 15 procent van die gemeenten naar tevredenheid van de ambtenaar gebruikt: zie bijlage 2, vraag 17 x 19. Veel gemeenten noemen het bereik van mantelzorgers dan ook een belangrijk aandachtspunt.

3.3

Advies en begeleiding

Definitie

Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers adequaat te adviseren en te begeleiden.

Beschrijving

Een groot aantal mantelzorgers heeft behoefte aan meer dan alleen informatie. Een luisterend oor is vaak allereerst van belang. Vervolgens is het van belang te ondersteunen en begeleiden bij het vinden van de weg in het grote aantal mogelijkheden, het zetten van stappen naar instanties, het maken van keuzes. De functie advies en begeleiding geeft hier een antwoord op en kenmerkt zich door een individuele benadering. Zij kunnen verleend worden aan huis bij de mantelzorger of elders.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 15.

Figuur 15

Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie 'Advies en begeleiding' *niet*, *in ontwikkeling* of *goed voor elkaar* heeft

Figuur 10 en 11 maakten al duidelijk dat 47 procent van de gemeenten de basisfunctie *Advies en begeleiding*, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar' heeft. Uit tabel 5 blijkt waar we het dan concreet over hebben.

Tabel 5

Vraag 23: Welk soort advies en begeleiding is beschikbaar voor mantelzorgers?

Adviesgespek/vraagverheldering	96%
Doorverwijzing naar mantelzorgondersteuning	94%
Ondersteuning bij aanvraag materiële en financiële hulp	89%
Zorgregisseur/casemanagement	24%

Ook voor deze basisfunctie geldt dat maar heel weinig gemeenten er niets aan doen en dat er relatief veel mogelijkheden voor advies en begeleiding voor mantelzorgers zijn. Maar ook hier geldt dat mantelzorgers die mogelijkheden in beperkte mate weten te vinden c.q. te benutten. In maar liefst 87 procent van de gemeenten heeft de ambtenaar de indruk dat het gebruik van advies en begeleiding voor verbetering vatbaar. Zelfs gemeenten met een goed advies- en begeleidingsaanbod (42 procent) geven in drie van de vier gevallen aan dat het gebruik van dat aanbod beter kan of moet: zie bijlage 2, vraag 22 x 24.

3.4

Emotionele steun

Definitie

Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers emotioneel te ondersteunen.

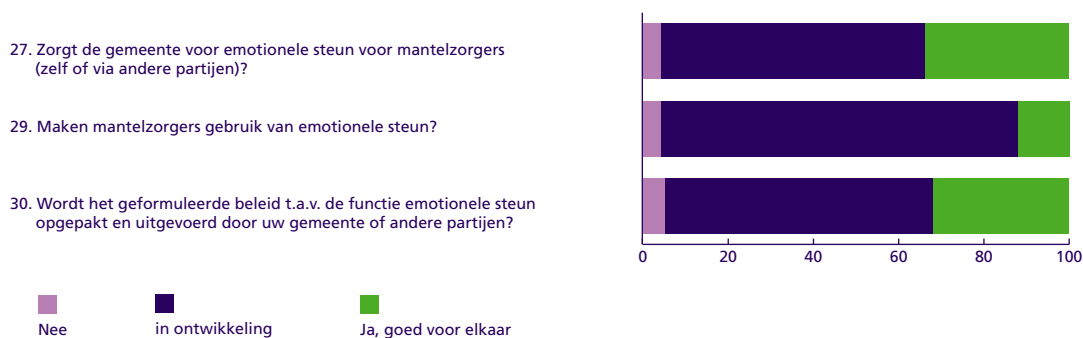
Beschrijving

De behoefte van mantelzorgers gaat soms verder dan een luisterend oor. Zorg, ziekte en snel veranderende perspectieven vragen een specifieke ondersteuning, omdat de ermee gepaard gaande emoties het moeilijk maken om mantelzorg te verlenen zonder overbelast te raken. De functie emotionele steun staat meestal niet los van de functies informatie, advies en begeleiding. Emotionele steun kan individueel of groepsgewijs worden gegeven.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 16.

Figuur 16

**Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie
'Emotionele steun' niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft**

96 Procent van de gemeenten doet iets op het gebied van emotionele steun, maar 40 procent heeft deze basisfunctie, over het geheel genomen, ook echt 'goed voor elkaar'. Het gaat daarbij vooral om een aanbod van lotgenotengroepen, individuele begeleiding, verwen- en ontspanningsactiviteiten en een inlooppreekuur: zie tabel 6.

Tabel 6 Vraag 28: Welke soort emotionele steun is beschikbaar voor mantelzorgers?	
Lotgenotengroepen mantelzorgers	83%
Individuele begeleiding	80%
Verwendagen/ontspanningsactiviteiten	64%
Inloopspreekuur	62%
Maatjescontacten, zoals vriendendienst, buddyzorg	53%
Mantelzorgsalon/café	48%
Vriendschappelijk huisbezoek	43%
Chatbox/sms-service	4%

Ook voor de basisfunctie *Emotionele steun* geldt dat er meer mogelijkheden zijn dan dat er gebruik van wordt gemaakt. In 34 procent van de gemeenten is het aanbod 'goed voor elkaar', terwijl slechts 12 procent van de gemeenten het gebruik als zodanig betitelt. Als we ons echter beperken tot de gemeenten met een goed aanbod voor emotionele steun, dan is het geschatte gebruikspercentage aanzienlijk hoger, namelijk 33 procent: zie bijlage 2, vraag 27 x 29.

3.5

Educatie

Definitie

Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers en zorgvrijwilligers educatie te bieden.

Beschrijving

Mantelzorgers kunnen gebaat zijn bij voorlichting en training. Dit gaat verder dan informatie en advies en wordt meestal groepsgewijs aangeboden, maar het kan ook individueel. Vaak is binnen de setting van educatie ook emotionele steun te vinden, omdat deelnemers ook lotgenoten zijn. De educatie kan zich richten op zorg en ziekte, maar ook op de mantelzorger zelf.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 17.

Het percentage gemeenten dat niets aan de basisfunctie *Educatie* doet is met 19 procent veel groter dan in de voorgaande basisfuncties mantelzorg. 32 Procent van de gemeenten heeft deze basisfunctie, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar'. Het merendeel van de gemeenten is nog hard met deze basisfunctie aan de slag. Zie tabel 7 voor een overzicht van de soort scholing die gemeenten beschikbaar stellen.

Tabel 7 Vraag 33: Welke soort scholing is beschikbaar voor mantelzorgers en zorgvrijwilligers?	
Voor mantelzorgers: cursussen over (omgaan met) ziekten, houding, communicatie	81%
Voor mantelzorgers: grenzen stellen/goed voor jezelf zorgen/timemanagement/empowerment	68%
Voor zorgvrijwilligers: cursussen over (omgaan met) ziekten, houding, communicatie	65%
Voor zorgvrijwilligers: deskundigheidsbevordering over mantelzorg en mantelzorgondersteuning (algemeen of specifiek)	61%
Voor mantelzorgers: instructies, hulpmiddelen en praktische trainingen	59%
Voor zorgvrijwilligers: instructies, hulpmiddelen en praktische trainingen	49%

Ook bij deze basisfunctie weer hetzelfde beeld: de betrokken ambtenaren hebben de indruk dat het gebruik van scholingsmogelijkheden achterblijft bij het scholingsaanbod, hoewel dit verschil wat minder groot is dan bij de voorgaande basisfuncties: een kwart van de gemeenten heeft een goed scholingsaanbod, terwijl het geschatte gebruik in 12 procent van de gemeenten 'goed voor elkaar' is. Van de gemeenten met goede scholingsmogelijkheden is in bijna een derde ook het gebruik 'goed voor elkaar'. Zie bijlage 2, vraag 32 x 34.

3.6

Praktische hulp

Definitie

Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers praktische hulp te bieden.

Beschrijving

Mantelzorgers kunnen uitsluitend of in combinatie met andere functies behoefte hebben aan diverse vormen van praktische hulp. Deze praktische hulp is vaak gericht op de zorgbehoevende, maar het is beter om voor het hele systeem (huishouden, familie) in de specifieke situatie in kaart te brengen welke praktische ondersteuning ook verlichting van de mantelzorgtaak kan brengen.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 18.

Figuur 18

Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie
'Praktische hulp' niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft

Eerder bleek (zie figuur 10 en 11) dat 34 procent van de gemeenten de basisfunctie *Praktische hulp*, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar' heeft. Bij praktische hulp moet je denken aan klussendiensten, maaltijdservice, vrijwillige hulp, huishoudelijke hulp en administratieve hulp. Zie tabel 8.

Tabel 8

Vraag 38: Welke soort praktische hulp is beschikbaar voor mantelzorgers?

Welzijns- en gemaksdiensten: klussendienst, maaltijdservice	88%
Vrijwillige hulp	82%
Huishoudelijke hulp	67%
Administratieve hulp	66%
Extra kinderopvang	4%

Bij ruim een kwart van de gemeenten is het aanbod aan praktische hulp 'goed voor elkaar', terwijl maar in 12 procent van de gemeenten de indruk bestaat dat het gebruik ervan als 'goed voor elkaar' is. Ook voor deze basisfunctie loopt het gebruik, met andere woorden, mogelijk achter bij het aanbod. Zie ook bijlage 2, vraag 37 x 39.

3.7

Respijtzorg

Definitie

Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers respijtzorg te bieden.

Beschrijving

Respijtzorg is een verzamelbegrip voor voorzieningen die de mantelzorg tijdelijk en volledig overnemen, zodat de mantelzorger de zorg uit handen kan geven om eigen activiteiten te ontplooien (werk, opleiding, ontspanning). Mantelzorgers ervaren nog veel drempels om van respijtzorg gebruik te maken. Maar eenmaal over de drempel wordt vaak verlichting ervaren. Om werkelijk deze ruimte te ervaren hebben mantelzorgers vaak ondersteuning nodig bij het vinden van een invulling van de tijd ter ontspanning.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (rood) kunnen scoren: zie figuur 19.

Figuur 19

**Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie
Respijtzorg niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar heeft**

Hoewel het gros van de gemeenten (92 procent) wel wat doet op het gebied van respijtzorg, heeft maar 27 procent deze basisfunctie, echt al helemaal 'goed voor elkaar' (zie figuur 10 en 11). Niet alleen het aanbod aan respijtzorg kan nog beter, maar ook het gebruik moet worden bevorderd. Veel mantelzorgers lijken niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheden die er in veel gemeenten zijn. Zie tabel 9 welke mogelijkheden er zijn.

Tabel 9

Vraag 43: Welke soort respijtzorg is beschikbaar voor mantelzorgers?

Vrijwillige thuishulp	73%
Vrijwillige oppas	69%
Vrijwillige vervangende mantelzorg	64%
Dagvoorziening/ opvang	62%
Vrijwillige bezoekservise	61%
Activiteiten ter ontspanning van de mantelzorger gecombineerd met respijtzorgvoorzieningen	54%
Professionele ondersteunende begeleiding	34%
Aangepaste vakanties	33%
Meerdaagse voorzieningen	30%
Professionele thuiszorgondersteuning	28%
Professionele oppas	21%

3.8

Financiële tegemoetkoming

Definitie

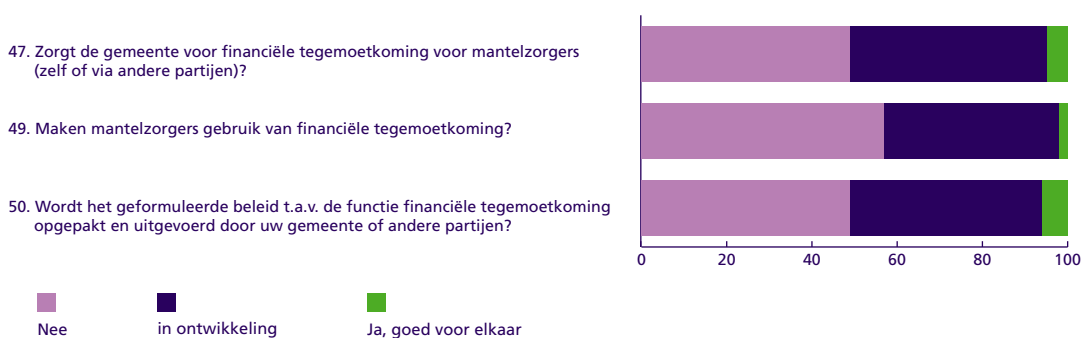
Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers financiële tegemoetkoming te bieden.

Beschrijving

Mantelzorgers die vanwege het zorgen in financiële problemen raken hebben behoefte aan tegemoetkoming in de kosten, bijvoorbeeld fiscale compensatie of bijzondere bijstand.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 20.

Figuur 20 Percentage gemeenten dat de onderdelen van de basisfunctie 'Financiële tegemoetkoming' *niet, in ontwikkeling of goed voor elkaar* heeft

Ongeveer de helft van de gemeenten biedt enige mogelijkheid voor financiële compensatie van mantelzorgers, maar niet meer dan 8 procent van de gemeenten heeft de basisfunctie *Financiële tegemoetkoming* ook daadwerkelijk goed voor elkaar (zie figuur 10 en 11). Als er mogelijkheden voor financiële tegemoetkoming zijn, gaat het meestal om het mantelzorgcompliment en bijzondere bijstand. Andere financiële mogelijkheden komen relatief weinig voor: zie tabel 10.

Tabel 10 Vraag 48: Welke soort financiële tegemoetkoming is beschikbaar voor mantelzorgers?

Mantelzorgcompliment	81%
Bijzondere bijstand	61%
Fiscale compensatie	18%
Onderhoudskosten thuiswonende gehandicapte kinderen	17%
Tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang	13%

Waar bij de voorgaande basisfuncties het aanbod beter kan maar toch vooral het gebruik volgens de gemeente-ambtenaren tekortschiet, is bij deze basisfunctie het aanbod het echte probleem: eerst moeten er mogelijkheden geschapen worden voor financiële tegemoetkoming van mantelzorgers, om vervolgens mantelzorgers te kunnen wijzen op die mogelijkheden en het gebruik ervan te stimuleren. Zie ook bijlage 2, vraag 47 x 49.

Definitie

Gemeenten zijn in staat om mantelzorgers materiële hulp te bieden.

Beschrijving

Naast praktische en/of financiële steun kunnen mantelzorgers materiële hulp gebruiken, ook hier weer sterk afhankelijk van de situatie en behoeften. Vaak is deze materiële hulp primair gericht op een zorgbehoevende (voorzieningen gehandicapten). Bij de toewijzing kan ook expliciet het belang van de mantelzorg(s) betrokken worden.

Deze basisfunctie is geoperationaliseerd in drie items, waarop gemeenten 'niet' (lila), 'in ontwikkeling' (blauw) of 'goed voor elkaar' (groen) kunnen scoren: zie figuur 21.

Ook op het gebied van de basisfunctie *Materiële hulp* valt, net als de voorgaande basisfunctie, nog veel te winnen en lijken er vooral op het aanbod nog kansen te liggen. Voor 38 procent van de gemeenten is dit nog volstrekt onontgonnen terrein. Een deel van de gemeenten is er al wel mee aan de slag, maar slechts 17 procent van de gemeenten heeft deze basisfunctie, over het geheel genomen, 'goed voor elkaar' (zie figuur 10 en 11). Als er materiële hulp beschikbaar is gaat het meestal om woningaanpassing, vervoer, hulpmiddelen (zoals ict) en parkeerpassen: zie tabel 11.

Tabel 11 Vraag 54: Welke soort materiële hulp is beschikbaar voor mantelzorgers?	
Woningaanpassing, mantelzorgwoning/-kamer	85%
Aangepast vervoer	62%
Hulpmiddelen (praktisch en ict)	57%
Parkeerpas	55%

4

Conclusies en aanbevelingen

We grijpen hier kort terug op de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.2:

- 1 In hoeverre hebben de gemeenten de verschillende basisfuncties voor vrijwilligerswerk en mantelzorg goed voor elkaar en waar liggen de belangrijkste verbetermogelijkheden?
- 2 Zijn er op dat punt verschillen tussen grote en kleine gemeenten, tussen de G4, G27 en overige gemeenten, en tussen provincies?
- 3 In hoeverre gaan ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligerswerk hand in hand?

Aan elk van deze onderzoeksvragen wijden we hierna een paragraaf, waarin we conclusies trekken en in het verlengde daarvan aanbevelingen doen.

4.1

Werk in uitvoering!

In hoeverre hebben de gemeenten de verschillende basisfuncties voor vrijwilligerswerk en mantelzorg goed voor elkaar en waar liggen de belangrijkste verbetermogelijkheden?

De presentatie van de uitkomsten laat ruimte voor discussie over de vraag of 'de gemeenten' er ten aanzien van de basisfuncties goed voorstaan of niet. Dit soort discussies hebben vaak het karakter van 'het glas is half vol' of 'het glas is half leeg' en dragen niet altijd bij aan de zaak waarover het gaat. Eerder is al aangegeven dat het niet de bedoeling is gemeenten iets te verwijten of te 'veroordelen'. Het is belangrijker bij het wegen van de scores uit te gaan van het perspectief van de mantelzorgers. Immers, zij hebben belang bij een goede ondersteuning: zij zullen daar gemeenten ook op aanspreken. Veel gemeenten zijn op de goede weg. Dat neemt niet weg dat vanuit het perspectief van de mantelzorger en de vrijwilliger beslist verbetering mogelijk is. Het belang van de nulmeting is ook dat op een later moment kan worden gezien hoe de basisfuncties zich op lokaal niveau hebben ontwikkeld.

Het aantal gemeenten dat alle basisfuncties vrijwilligerswerk én mantelzorg 'goed voor elkaar' heeft is beperkt: dit zijn er drie. Aan hen de uitdaging om het huidige niveau vast te houden. Maar voor veel van de overige gemeenten geldt dat er nog werk aan de winkel is. Vaak zijn gemeenten al op de goede weg, maar kunnen ze nu aan de hand van de nulmeting zien wat ze kunnen doen om echt tevreden te zijn.

Tabel 12 Gemeenten die alle of geen van de basisfuncties goed voor elkaar hebben

	Aantal gemeenten	Percentage
Alle basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar	32	8%
Alle basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar	10	3%
Alle basisfuncties vrijwilligerswerk én mantelzorg goed voor elkaar	3	1%
Geén van basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar	102	27%
Geén van basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar	133	35%
Geén van basisfuncties vrijwilligerswerk én mantelzorg goed voor elkaar	61	16%

Vrijwilligerswerk- versus mantelzorgondersteuning

Over het geheel genomen is de ondersteuning van vrijwilligerswerk in Nederland iets beter voor elkaar dan de ondersteuning van mantelzorg: gemiddeld hebben gemeenten relatief net wat meer basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar dan mantelzorg. Dat blijkt uit tabel 12. Zie ook tabel C in bijlagen 1 en 2, alsmede tabel A en B in bijlage 3. Mogelijk heeft dit (kleine) verschil overigens te maken met de formulering van de basisfuncties: die van vrijwilligerswerk zijn nogal abstract geformuleerd, terwijl de basisfuncties voor mantelzorg concrete onderwerpen behelzen. Hoe concreter de formulering, hoe minder ruimte er is voor een eigen (positieve) uitleg en interpretatie.

Daarentegen is het onderwerp Visie en beleid gemiddeld weer wat beter ingevuld voor mantelzorg. De verklaring hiervoor kan worden gezocht in het feit dat mantelzorg in het kader van (prestatieveld 4 van) de Wmo meer urgentie heeft en daar nu als eerste door gemeenten op is ingezet. Op het terrein van ondersteuning vrijwilligerswerk is door veel gemeenten de afgelopen jaren immers al een en ander aan visie- en beleidsontwikkeling gedaan in het kader van de Tijdelijke Stimuleringsregeling Vrijwilligerswerk (TSV), de Commissie Vrijwilligersbeleid en AVI 130. Het gevolg is dat op dit moment het vrijwilligerswerkbeleid in veel gemeenten aan herijking toe is.

Verschillen tussen basisfuncties

De basisfuncties die de meeste aandacht behoeven zijn *Verankeren* (9% van alle gemeenten heeft dit onderdeel 'goed voor elkaar') en *Vertalen van maatschappelijke ontwikkelingen* (34%) bij vrijwilligerswerk, en *Financiële tegemoetkoming* (8%) en *Materiële hulp* (17%) bij mantelzorg. Drie van de veertien basisfuncties zijn in (meer dan) de helft van de gemeenten 'goed voor elkaar', te weten *Verbreiden* (68%) bij Vrijwilligerswerk en *Visie en beleid* (53%) en *Informatie* (50%) bij mantelzorg. Zie eerder: figuren 3 en 10. Bij de overige basisfuncties zijn de meeste gemeenten al actief met de basisfuncties aan het werk, maar is er nog ruimte voor verbetering.

De vraag hierbij is of elke gemeente elke basisfunctie – als ook de verschillende onderdelen daarbinnen – (evenveel) aandacht moet geven. Het is goed verdedigbaar dat een kleine gemeente met een overzichtelijk veld een andere invulling geeft aan Wmo-prestatieveld 4 dan een grote gemeente met een sterke steunfunctie; om maar een voorbeeld te noemen. Ondersteuning van vrijwilligerswerk en mantelzorg moet immers worden afgestemd op de vraag daarnaar. Eenzelfde lat leggen langs alle gemeenten doet geen recht aan verschillen tussen gemeenten. Daar dient in de lokale adviestrajecten, die nu plaatsvinden, rekening mee te worden gehouden.

Focus

Het programma *Goed voor Elkaar* dient de komende jaren inzicht te geven in de basisfuncties – en onderdelen daarbinnen – die écht cruciaal blijken te zijn voor een goede ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorg. Welke aspecten zijn een absolute voorwaarde en welke items ‘mooi meegenomen’? De operationalisering van prestatieveld 4 in basisfuncties en concrete punten is enerzijds sterk, want het doet recht aan de breedte van het onderwerp, maar brengt anderzijds het risico van versnippering met zich mee. Het is belangrijk te zorgen voor een scherpe focus op die punten waar de grootste waarde in zit voor vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Ondersteuningsaanbod versus bereik

Voorts valt op dat veel gemeenten wel degelijk het een en ander aan ondersteuningsmogelijkheden beschikbaar hebben op het gebied van mantelzorg, zoals informatie, advies en begeleiding, emotionele steun en educatie, maar dat het kernprobleem is dat mantelzorgers hier volgens de ambtenaren niet van op de hoogte zijn of er om andere redenen geen of weinig gebruik van maken.¹⁰ Anders gezegd: er is wel een ondersteuningsaanbod, maar het bereik valt tegen.

De indruk is dat hetzelfde geldt voor de ondersteuning van vrijwilligerswerk, maar omdat hier in de vragenlijst vrijwilligerswerk geen vragen over zijn gesteld kan dit niet worden aangetoond. De antwoorden op de open vragen wijzen echter wel in die richting. Zo hebben vrijwilligersorganisaties in veel gemeenten de mogelijkheid om advies en begeleiding in te winnen ter versterking van hun organisatie of om problemen aan te pakken, maar maken relatief weinig organisaties daar gebruik van.

4.2

Verschillen tussen grote en kleine gemeenten en tussen provincies

Zijn er verschillen tussen grote en kleine gemeenten, tussen de G4, G27 en overige gemeenten, en tussen provincies?

Schaalvergroting loont

Grotere gemeenten hebben meer budget en doen het over het algemeen dan ook beter dan kleinere gemeenten wat betreft de invulling van prestatieveld 4 van de Wmo. In aansluiting hierop scoort de G4 ook beter dan de G27 en de G27 weer beter dan de overige gemeenten. Belangrijkste uitzondering vormt de basisfunctie *Verbinden en makelen* bij vrijwilligerswerk: op deze basisfunctie doen de middelgrote steden (van 50.000 tot 250.000 inwoners) het doorgaans beter dan de grootste gemeenten (250.000 inwoners en meer). Een verklaring kan zijn dat juist in grote steden veel partijen betrokken zijn bij de ondersteuning van vrijwilligerswerk en dat verbinden hier dus extra lastig is.

De opmerking dat grotere gemeenten meer geld beschikbaar hebben voor de ondersteuning van vrijwilligerswerk en mantelzorg behoeft een nuancering. Per hoofd van de bevolking is het budget van grote en kleine gemeenten veelal vergelijkbaar. Het belangrijkste verschil is de schaalgrootte: grote gemeenten hebben voldoende budget om bijvoorbeeld een sterk steunpunt te financieren, waar dit voor kleine gemeenten onhaalbaar is. Uit het feit dat grotere gemeenten de ondersteuning doorgaans beter voor elkaar hebben valt af te leiden dat schaalvergroting van de ondersteuningsstructuur loont. Het verdient dan ook aanbeveling dat kleine gemeenten de krachten waar mogelijk bundelen, bijvoorbeeld door het opzetten van een regionale in plaats van lokale ondersteuningsstructuur. Dit is een belangrijk aandachtspunt in de adviestrajecten die nu plaatsvinden.

¹⁰ Dit geldt niet voor de basisfuncties financiële tegemoetkoming en materiële hulp: hier is het ontbreken van een ondersteuningsaanbod doorgaans het kernprobleem.

Provinciale verschillen

Ook tussen gemeenten in de verschillende provincies bestaan er grote onderlinge verschillen, zo bleek al in figuren 4 en 11. Vooral de gemeenten in Flevoland vallen in positieve zin op: op alle basisfuncties, zowel op het gebied van vrijwilligerswerk als mantelzorg, scoort deze provincie hoger dan gemiddeld. Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat Flevoland slechts zes gemeenten telt, tegenover bijvoorbeeld Zuid-Holland met 76. Ook de gemeenten in Zeeland, Noord-Brabant, Overijssel en in mindere mate Friesland en Utrecht doen het relatief goed op vrijwilligerswerk- én mantelzorgondersteuning. In Gelderland, Groningen, Noord-Holland en in mindere mate ook Zuid-Holland moeten de gemeenten de komende jaren nog hard trekken aan de invulling van Wmo-prestatieveld 4: de gemeenten in deze provincies scoren relatief laag op zowel mantelzorg als vrijwilligerswerk. De gemeenten in Drenthe en Limburg doen het relatief goed op vrijwilligerswerk, maar minder goed op mantelzorg.

Bedacht moet echter worden dat alle gemeentelijke en daarmee ook provinciale scores gebaseerd zijn op subjectieve inschattingen van gemeenten zelf. Bedenk dat wat de een als 'goed voor elkaar' beoordeelt, de ander voor zichzelf beoordeelt als 'voor verbetering vatbaar'; het is maar net hoe hoog respondenten de lat leggen. Hoewel het een indruk geeft, is vergelijken om die reden niet zo zinvol. Het gaat er vooral om dat elke gemeente – met behulp van de uitkomsten van de nulmeting *Goed voor Elkaar* – voor zichzelf bepaalt waar de belangrijkste verbetermogelijkheden liggen, om daar vervolgens gericht aan te werken.

4.3

Samenhang tussen ondersteuning vrijwilligerswerk en mantelzorg

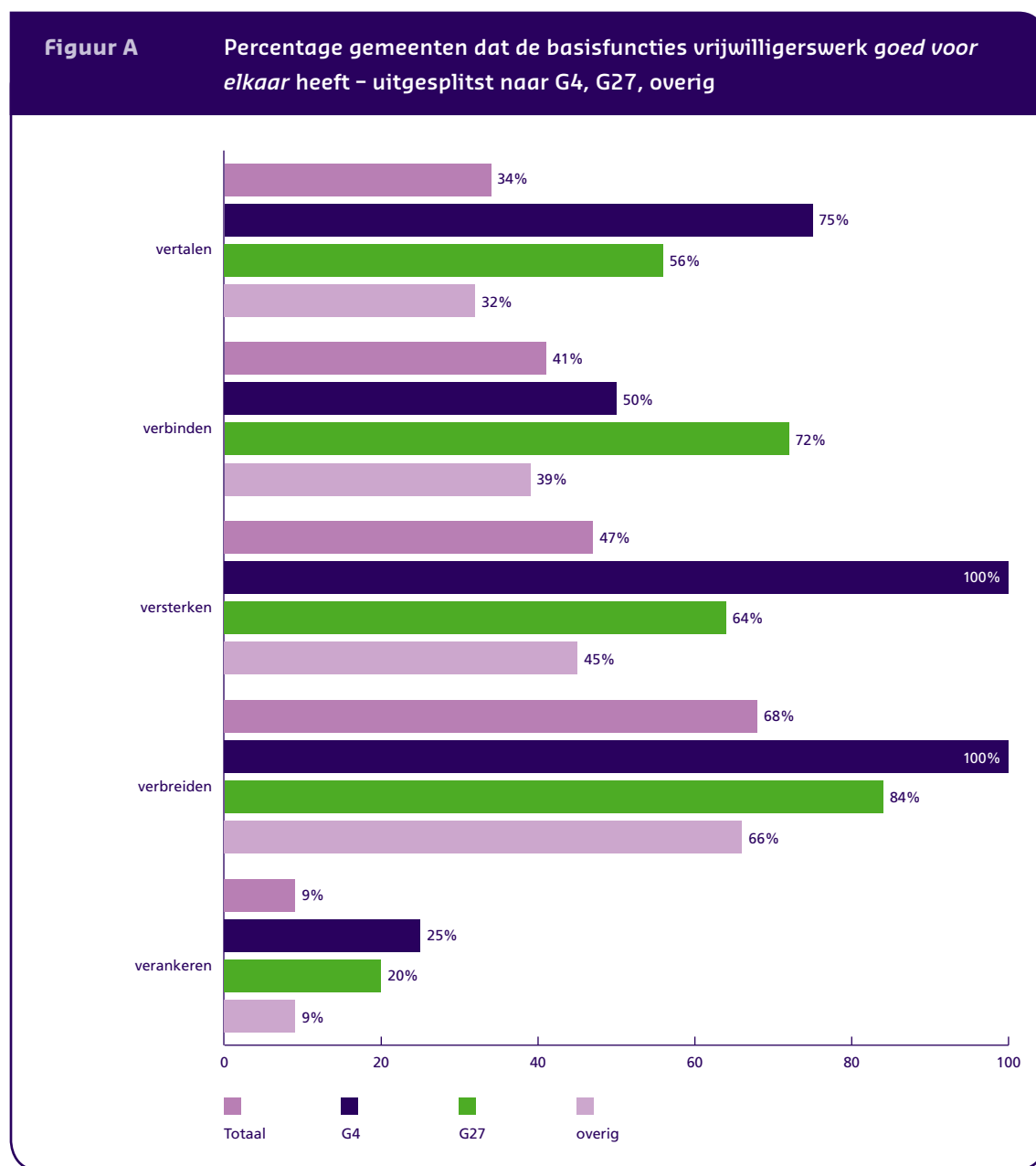
In hoeverre gaan ondersteuning van mantelzorg en vrijwilligerswerk hand in hand?

Er blijkt sprake van een lineair verband tussen vrijwilligerswerk- en mantelzorgondersteuning. De correlatiecoëfficiënt Pearson's R is 0.44, hetgeen duidt op een redelijk sterke samenhang¹¹: een goede score op vrijwilligerswerk gaat vaak gepaard met een goede score op mantelzorg en vice versa. Dat geldt voor zowel grote als kleine gemeenten. Het komt dus maar weinig voor dat gemeenten de ondersteuning van mantelzorg grotendeels 'goed voor elkaar' hebben, maar de ondersteuning van vrijwilligerswerk veel minder; of vice versa. De meeste gemeenten moeten zich op *beide* terreinen in min of meer gelijke mate verbeteren.

Deze uitkomst impliceert dat het er vooral om gaat dat gemeenten zich bewust zijn van hun taak wat betreft prestatieveld 4 van de Wmo. De uitdaging daarbij is om te zoeken naar duurzame en structurele invulling van de vrijwilligerswerk- en mantelzorgondersteuning op lokaal niveau; een invulling dus die ook blijft bestaan na afloop van het programma *Goed voor Elkaar*.

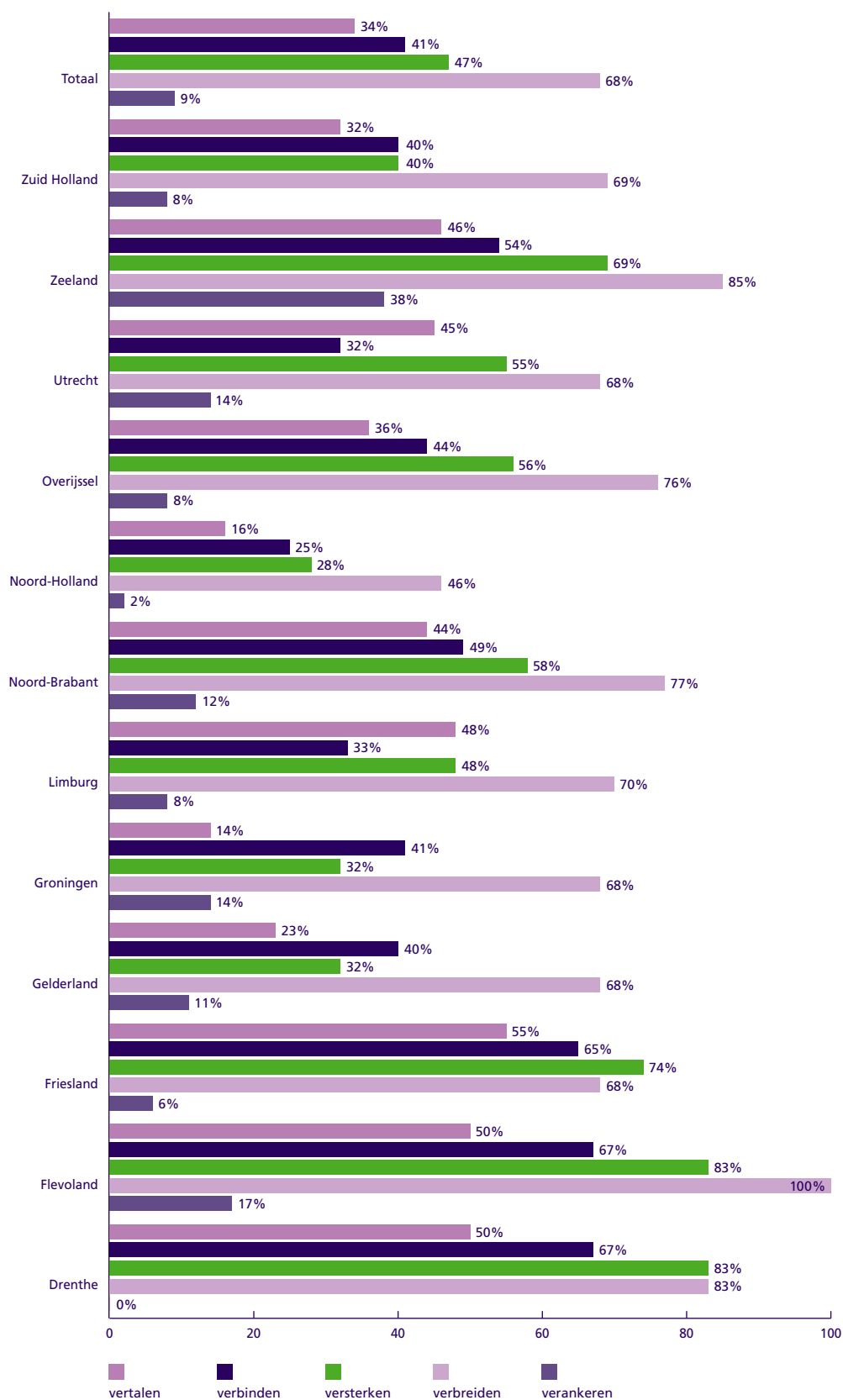
¹¹ De waarde kan variëren van -1 (volledige negatieve samenhang) tot +1 (volledige positieve samenhang).

Bijlage 1 Aanvullende tabellen en analyses vrijwilligerswerk

Figuur B

Percentage gemeenten dat de basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar heeft – per provincie

Tabel C. Aantal basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar

Aantal basisfuncties goed voor elkaar	Aantal gemeenten	Percentage
geen basisfunctie	102	27%
1 basisfunctie	80	21%
2 basisfuncties	49	13%
3 basisfuncties	49	13%
4 basisfuncties	68	18%
5 basisfuncties (allemaal)	32	8%
Totaal	380	100%

Vraag 6: Aan welke specifieke doelgroepen wordt aandacht besteed in het beleid?

Jongeren	90%
Senioren	71%
Allochtonen	36%
Allochtone vrouwen	19%
Bestuursvrijwilligers	46%
Anders	31%

Anders, vooral: mensen met een beperking, sportvrijwilligers, zorgvrijwilligers

Vraag 8: Aan welke vormen van vrijwilligerswerk wordt aandacht besteed in het beleid van uw gemeente?

Vrijwilligerswerk bij inburgering	48%
Vrijwilligerswerk bij arbeidsreintegratie/sociale activering	70%
Maatschappelijke stages	91%
Werknemersvrijwilligerswerk vanuit bedrijven	38%
Anders	19%

Anders, vooral: maatschappelijk betrokken/verantwoord ondernemen

Vraag 21: Op welke wijze is de ondersteuningsbehoefte van vrijwilligers(organisaties) geïnterviewd?

Enquête	52%
Platform	29%
Bijeenkomsten	74%
Professionals	38%
Anders	19%

Anders, vooral: interviews, reguliere contacten met het veld

Vraag 23: Welke organisaties spelen een rol bij de uitvoering van de ondersteuning?

Steunpunt vrijwilligerswerk/vrijwilligerscentrale	88%
Sportservicepunt	35%
Maatschappelijk makelaar	44%
MBO makelaar	11%
Gemeente	59%
Welzijnsstichting	71%
Anders	19%

Anders, vooral: sectorale ondersteuningsorganisaties, zoals sportraad, jongerenwerk, combifunctionaris, kerken, ouderenwerk, platform vrijwillige thuiszorg, ROC, zorgondersteuners

Vraag 25: Welke functies voert de ondersteuningsorganisatie nu uit?

Informatie en advies	98%
Bemiddelen	95%
Deskundigheidsbevordering	93%
Belangenbehartiging	56%
Promotie	79%
Innovatie	48%

Vraag 27: Op welke wijze geeft uw gemeente haar eigen dienstverlening vorm aan vrijwilligers?

Vrijwilligersloket	56%
Administratieve lastenverlichting	47%
Vereenvoudiging subsidieregelingen	60%
Vereenvoudiging vergunningen	39%
Digitale informatievoorziening	70%

Vraag 34: Welke wijze van promotie heeft de gemeente in het beleid opgenomen?

Promotieactiviteiten	54%
Vrijwilligersfeest	53%
Vrijwilligersprijs	60%
MADD (NL DOET)	63%
Inspraak vrijwilligers	35%
Anders	24%

Anders, vooral: Vrijwilligersmarkt, Beursvloer, Dag van vrijwilligers, lokale media

Vraag 15 x vraag 16: Is het hebben van beleid ten aanzien van de maatschappelijke makelaarsfunctie van invloed op het hebben van een gemeentelijk bestedingsplan?

		Vraag 16: Heeft uw gemeente een bestedingsplan opgesteld voor de extra middelen die in het gemeentefonds zijn gestort voor de ontwikkeling van de makelaarsfunctie?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 15: Heeft uw gemeente in haar beleid beschreven hoe de maatschappelijke makelaarsfunctie (Maatschappelijke Stages) wordt opgezet?	nee	77%	15%	8%	100%
	ja, verbetering mogelijk	23%	49%	28%	100%
	ja, goed voor elkaar	10%	19%	71%	100%
	totaal	37%	28%	35%	100%

Vraag 1 x vraag 15: Is het hebben van een visie op vrijwilligerswerk van invloed op het al dan niet hebben van beleid omtrent de maatschappelijke makelaarsfunctie?

		Vraag 15: Heeft uw gemeente in haar beleid beschreven hoe de maatschappelijke makelaarsfunctie (Maatschappelijke Stages) wordt opgezet?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 1: Heeft uw gemeente een visie op vrijwilligerswerk geformuleerd?	nee	53%	28%	19%	100%
	ja, verbetering mogelijk	43%	34%	23%	100%
	ja, goed voor elkaar	22%	27%	51%	100%
	totaal	36%	30%	34%	100%

Vraag 15 x vraag 29: Is het hebben van beleid omtrent de makelaarsfunctie van invloed op de feitelijke invulling van de makelaarsfunctie in de gemeente?

		Vraag 29: Is de maatschappelijk makelaarsfunctie in uw gemeente ingevuld?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 15: Heeft uw gemeente in haar beleid beschreven hoe de maatschappelijke makelaarsfunctie (Maatschappelijke Stages) wordt opgezet?	nee	70%	15%	15%	100%
	ja, verbetering mogelijk	22%	45%	33%	100%
	ja, goed voor elkaar	6%	14%	80%	100%
	totaal	34%	24%	42%	100%

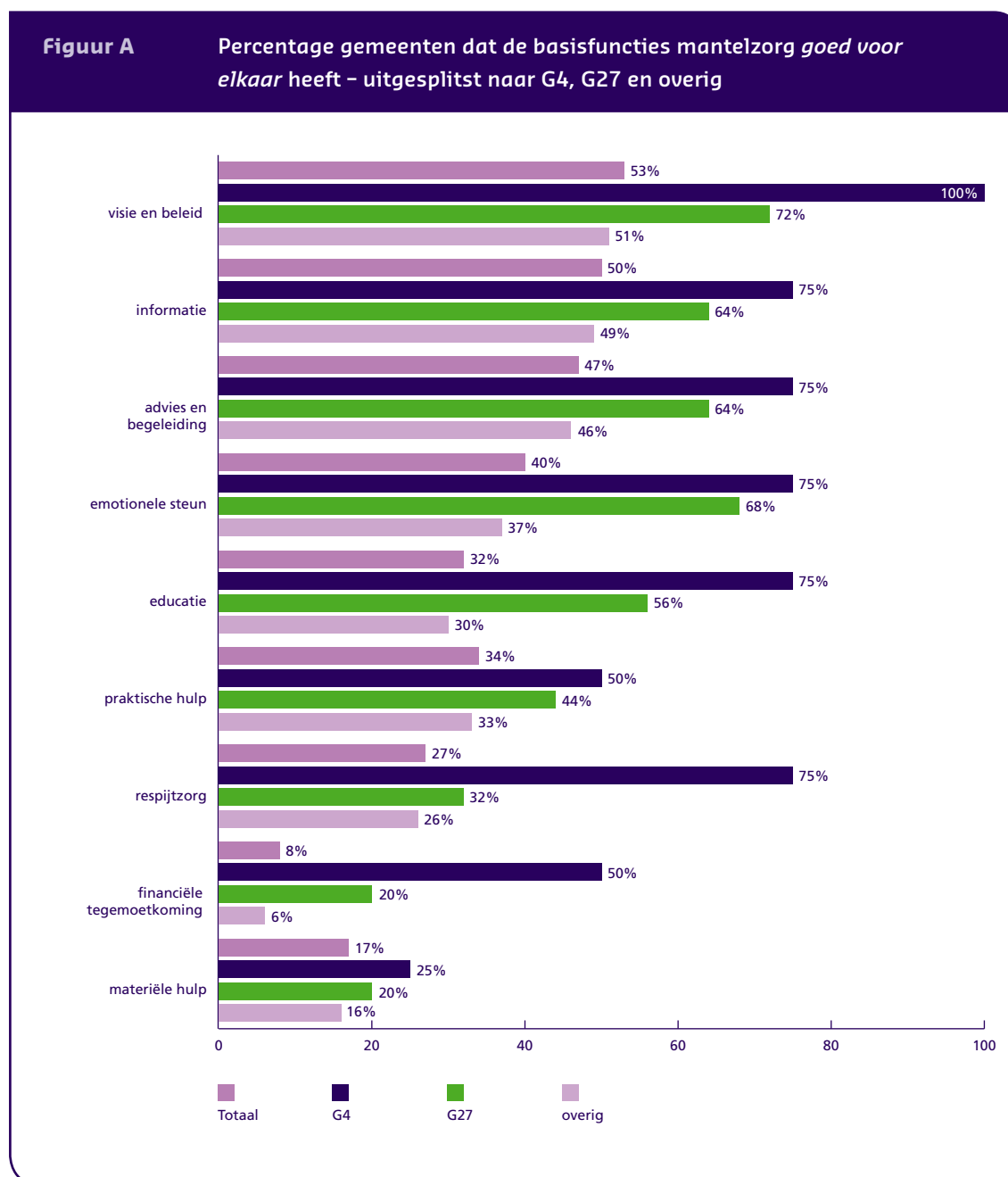
Vraag 16 x vraag 29: Is het hebben van een gemeentelijk bestedingsplan voor de makelaarsfunctie van invloed op de feitelijke invulling van de makelaarsfunctie in de gemeente?

		Vraag 29: Is de maatschappelijk makelaarsfunctie in uw gemeente ingevuld?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 16: Heeft uw gemeente een bestedingsplan opgesteld voor de extra middelen die in het gemeentefonds zijn gestort voor de ontwikkeling van de makelaarsfunctie?	nee	65%	23%	12%	100%
	ja, verbetering mogelijk	23%	40%	37%	100%
	ja, goed voor elkaar	8%	14%	78%	100%
	totaal	33%	25%	42%	100%

Vraag 28 x vraag 29: Hangt het hebben van een gemeentelijk Steunpunt vrijwilligerswerk samen met de feitelijke invulling van de makelaarsfunctie in de gemeente?

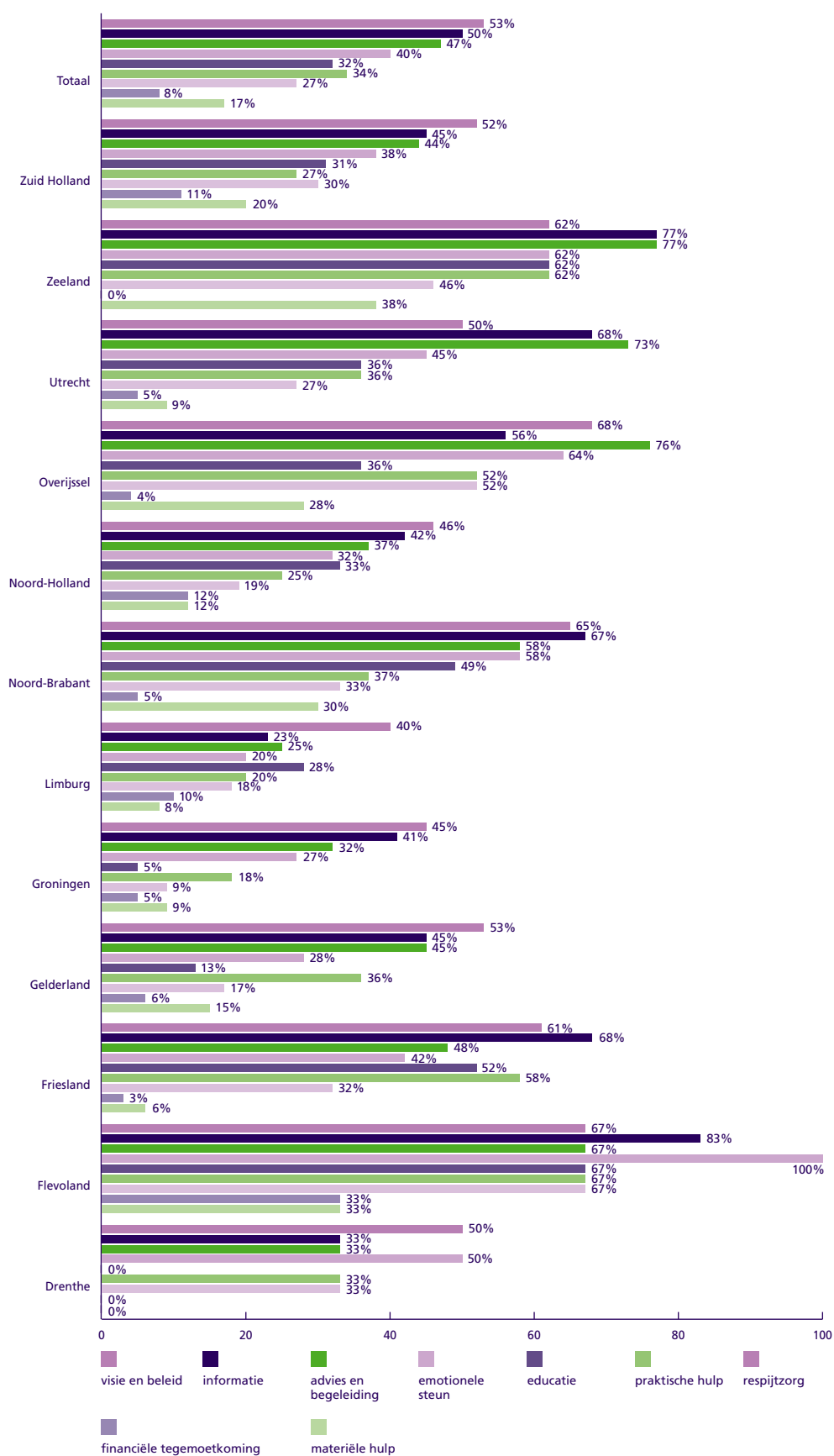
		Vraag 29: Is de maatschappelijk makelaarsfunctie in uw gemeente ingevuld?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 28: Is er een Steunpunt vrijwilligerswerk in de gemeente waarvan de vrijwilligersorganisaties gebruik kunnen maken?	nee	67%	18%	15%	100%
	ja, verbetering mogelijk	41%	32%	27%	100%
	ja, goed voor elkaar	13%	22%	65%	100%
	totaal	34%	24%	42%	100%

Bijlage 2 Aanvullende tabellen en analyses mantelzorg

Figuur B

Percentage gemeenten dat de basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar heeft – per provincie

C. Aantal basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar

Aantal basisfuncties goed voor elkaar	Aantal gemeenten	Percentage
geen basisfunctie	133	34%
1 basisfunctie	40	11%
2 basisfuncties	34	9%
3 basisfuncties	36	9%
4 basisfuncties	39	10%
5 basisfuncties	40	11%
6 basisfuncties	27	7%
7 basisfuncties	23	6%
8 basisfuncties (allemaal)	10	3%
totaal	382	100%

Vraag 8: Aan welke specifieke groepen mantelzorgers besteedt uw gemeente specifiek aandacht in haar beleid?

Oudere mantelzorgers, 55 jaar en ouder	48%
Jonge matelzorgers, tot 25 jaar oud	83%
Niet-westerse mantelzorgers	36%
Werkende mantelzorgers	41%
Spilzorgers (mantelzorgers die (bijna) als ernige verantwoordelijk zijn voor de zorg voor hun naaste)	12%
Mantelzorgers van GGZ-cliënten	38%
Mantelzorgers van mensen met een beperking	25%
Mantelzorgers van dementerenden	44%
Mantelzorgers van verslaafden	8%
Mantelzorgers van mensen met niet aangeboren hersenletsel	15%
Mantelzorgers van mensen in hun laatste levensfase	17%

Vraag 13: Welke lokale partijen zijn in uw gemeente betrokken bij de lokale ondersteuning van mantelzorgers?

Gemeente (bestuur en beleid)	93%
(WMO)loket	88%
Steunpunt mantelzorg	89%
Welzijnswerk	72%
Maatschappelijk werk	52%
Professionele zorgaanbieders	68%
Vrijwillige zorgorganisaties (Humanitas, Rode Kruis, Zonnebloem)	80%
Kerk/moskee	46%
Anders	16%

Anders, vooral: belangen- en ouderenorganisaties, huisartsen

Vraag 14: Hoe voert uw gemeente de regie over de lokale mantelzorgondersteuning?

Accent op inhoudelijke en procesmatige zaken ('beheersingsgericht')	44%
Door het Rijk geformuleerde kaders als uitgangspunt ('uitvoeringsgericht')	42%
Faciliteren van organisaties die mantelzorgers ondersteunen ('faciliterend')	90%
Voortrekker op het terrein van mantelzorgondersteuning ('visionair')	29%

Vraag 15: Heeft de gemeente financiële middelen gereserveerd voor mantelzorgondersteuning?

0 Euro	1%
< 1.000	1%
1.000 - 10.000	11%
10.000 - 50.000	49%
50.000 - 100.000	22%
> 100.000 Euro	17%

Vraag 1 x vraag 15: Is het hebben van een visie op mantelzorg van invloed op de omvang van het budget voor mantelzorgondersteuning?

		Vraag 15: Heeft de gemeente financiële middelen gereserveerd voor mantelzorgondersteuning?						
		0	< 1.000	1.000 – 10.000	10.000 – 50.000	50.000 – 100.000	> 100.000	totaal
Vraag 1: Heeft uw gemeente een visie geformuleerd op de ondersteuning van mantelzorgers?	Nee	8%	-	8%	76%	8%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	1%	1%	12%	54%	18%	14%	100%
	ja, goed voor elkaar	1%	1%	10%	38%	27%	23%	100%
	totaal	1%	1%	11%	48%	22%	17%	100%

Vraag 2 x vraag 15: Is het hebben van mantelzorgbeleid van invloed op de omvang van het budget voor mantelzorgondersteuning?

		Vraag 15: Heeft de gemeente financiële middelen gereserveerd voor mantelzorgondersteuning?						
		0	< 1.000	1.000 – 10.000	10.000 – 50.000	50.000 – 100.000	> 100.000	totaal
Vraag 2: Heeft uw gemeente mantelzorgbeleid geformuleerd?	Nee	8%	-	16%	60%	11%	5%	100%
	ja, verbetering mogelijk	1%	1%	12%	55%	18%	13%	100%
	ja, goed voor elkaar	1%	-	8%	39%	28%	24%	100%
	totaal	1%	1%	11%	48%	22%	17%	100%

Vraag 17 x vraag 19: Is de mate waarin de gemeente informatie verstrekt aan mantelzorgers van invloed op de mate waarin de mantelzorgers gebruik maken van de verstrekte informatie?

		Vraag 19: Maken mantelzorgers gebruik van de informatie die beschikbaar is in uw gemeente?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 17: Zorgt de gemeente voor informatieverstrekking aan mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	75%	25%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	1%	96%	3%	100%
	ja, goed voor elkaar	-	85%	15%	100%
	totaal	2%	90%	8%	100%

Vraag 22 x vraag 24: Is de mate waarin de gemeente advies en begeleiding verstrekt aan mantelzorgers van invloed op de mate waarin de mantelzorgers gebruik maken van advies en begeleiding?

		Vraag 24: Maken mantelzorgers gebruik van advies en begeleiding?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 22: Zorgt de gemeente voor advies en begeleiding voor mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	80%	20%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	1%	99%	-	100%
	ja, goed voor elkaar	1%	75%	24%	100%
	totaal	3%	87%	10%	100%

Vraag 27 x vraag 29: Is de mate waarin de gemeente zorgt voor emotionele ondersteuning aan mantelzorgers van invloed op de mate waarin de mantelzorgers gebruik maken van emotionele ondersteuning?

		Vraag 29: Maken mantelzorgers gebruik van emotionele steun?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 27: Zorgt de gemeente voor emotionele steun voor mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	69%	31%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	2%	97%	1%	100%
	ja, goed voor elkaar	-	67%	33%	100%
	totaal	4%	84%	12%	100%

Vraag 32 x vraag 34: Is de mate waarin de gemeente zorgt voor scholing van mantelzorgers en vrijwilligers van invloed op de mate waarin mantelzorgers en vrijwilligers gebruik maken van deze scholing?

		Vraag 34: Maken mantelzorgers en zorgvrijwilligers gebruik van scholing?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 32: Zorgt de gemeente voor scholing voor mantelzorgers en zorgvrijwilligers (zelf of via andere partijen)?	nee	93%	7%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	4%	90%	6%	100%
	ja, goed voor elkaar	2%	66%	32%	100%
	totaal	19%	69%	12%	100%

Vraag 37 x vraag 39: Is de mate waarin de gemeente praktische hulp verleent aan mantelzorgers van invloed op de mate waarin mantelzorgers gebruik maken van praktische hulp?

		Vraag 39: Maken mantelzorgers gebruik van praktische hulp?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 37: Zorgt de gemeente voor praktische hulp voor mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	91%	9%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	1%	93%	6%	100%
	ja, goed voor elkaar	-	70%	30%	100%
	totaal	9%	79%	12%	100%

Vraag 42 x vraag 44: Is de mate waarin de gemeente zorgt voor respijtzorg voor mantelzorgers van invloed op de mate waarin mantelzorgers gebruik maken van respijtzorg?

		Vraag 44: Maken mantelzorgers gebruik van respijtzorg?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 42: Zorgt de gemeente voor respijtzorg voor mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	67%	33%	-	100%
	ja, verbetering mogelijk	4%	92%	4%	100%
	ja, goed voor elkaar	-	77%	23%	100%
	totaal	8%	85%	7%	100%

Vraag 47 x vraag 49: Is de mate waarin de gemeente zorgt voor financiële tegemoetkoming voor mantelzorgers van invloed op de mate waarin de mantelzorgers gebruik maken van financiële tegemoetkoming?

		Vraag 49: Maken mantelzorgers gebruik van financiële tegemoetkoming?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 47: Zorgt de gemeente voor financiële tegemoetkoming voor mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	89%	10%	1%	100%
	ja, verbetering mogelijk	11%	87%	2%	100%
	ja, goed voor elkaar	-	89%	11%	100%
	totaal	47%	51%	2%	100%

Vraag 52 x vraag 54: Is de mate waarin de gemeente zorgt voor materiële hulp voor mantelzorgers van invloed op de mate waarin de mantelzorgers gebruik maken van materiële hulp?

		Vraag 54: Maken mantelzorgers gebruik van materiële hulp?			
		nee	ja, verbetering mogelijk	ja, goed voor elkaar	totaal
Vraag 52: Zorgt de gemeente voor materiële hulp voor mantelzorgers (zelf of via andere partijen)?	nee	95%	4%	1%	100%
	ja, verbetering mogelijk	9%	85%	6%	100%
	ja, goed voor elkaar	2%	63%	35%	100%
	totaal	39%	53%	8%	100%

Bijlage 3 Aanvullende tabellen en analyses: verband tussen vrijwilligerswerk en mantelzorg

A. Verband tussen aantal basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar en aantal basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar: in aantallen gemeenten

		Aantal basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar						
		0	1	2	3	4	5	totaal
Aantal basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar	0	61	29	15	15	8	5	133
	1	9	9	6	3	11	1	39
	2	5	17	7	2	0	1	32
	3	14	9	2	3	7	1	36
	4	4	5	9	9	9	3	39
	5	2	5	5	7	15	6	40
	6	2	3	2	3	13	4	27
	7	4	2	1	5	3	8	23
	8	1	0	2	2	2	3	10
	totaal	102	79	49	49	68	32	379

B. Verband tussen aantal basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar en aantal basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar: in percentage gemeenten

		Aantal basisfuncties vrijwilligerswerk goed voor elkaar						
		0	1	2	3	4	5	totaal
Aantal basisfuncties mantelzorg goed voor elkaar	0	16%	8%	4%	4%	2%	1%	35%
	1	2%	2%	2%	1%	3%	0%	10%
	2	1%	4%	2%	1%	0%	0%	8%
	3	4%	2%	1%	1%	2%	0%	9%
	4	1%	1%	2%	2%	2%	1%	10%
	5	1%	1%	1%	2%	4%	2%	11%
	6	1%	1%	1%	1%	3%	1%	7%
	7	1%	1%	0%	1%	1%	2%	6%
	8	0%	0%	1%	1%	1%	1%	3%
	totaal	27%	21%	13%	13%	18%	8%	100%

MOVISIE is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor maatschappelijke ontwikkeling. We bieden toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, zorg en sociale veiligheid. In ons werk staan vijf actuele thema's centraal: huiselijk & seksueel geweld, kwetsbare groepen, leefbaarheid, mantelzorg en vrijwillige inzet. Onze ambitie is daadwerkelijk te investeren in een krachtige samenleving waarin burgers zoveel mogelijk zelfredzaam kunnen zijn.

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

mantelzorg

kwetsbare groepen

vrijwillige inzet

huiselijk en seksueel geweld

leefbaarheid

In de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) is in prestatieveld 4 vastgelegd dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers. Om gemeenten daarbij te helpen zijn in 2009 basisfuncties voor mantelzorg en vrijwilligerswerk ontwikkeld, die als richtinggevend kader dienen.

Met het project *Goed voor Elkaar* is een figuurlijke foto gemaakt hoe het er voorstaat met deze basisfuncties bij gemeenten. MOVISIE en 14 provinciale CMO's hebben hiervoor alle gemeenten benaderd om een nulmeting uit te voeren. Wat doen ze al aan vrijwilligers werkbeleid en mantelzorgbeleid? Welke gemeente heeft beschreven op welke manier zij seksueel misbruik binnen vrijwilligersorganisaties bestrijdt? En zorgt de gemeente voor emotionele steun voor mantelzorgers? Na deze meting hebben gemeenten nauwkeurig in beeld wat ze goed voor elkaar hebben en waar nog verbetering mogelijk is. Maar liefst 379 gemeenten (86% van alle gemeenten) grepen deze kans aan en deden mee aan de nulmeting.

In dit rapport kunt u alles lezen over de resultaten van de nulmeting. Hoeveel procent van de gemeenten heeft de verschillende basisfuncties goed voor elkaar? Zijn er op dat punt verschillen tussen grote en kleine gemeenten? En welke samenhang tussen de basisfuncties is ontdekt? In het rapport is ook te lezen welke conclusies we hieruit kunnen trekken om de basisfuncties verder in te vullen.